

Valtioyhtiöiden verojalanjälki

Sidosryhmä- ja legitimaatioteoriaan perustuva tutkimus kuuden suomalaisen valtio-omisteisen yhtiön maakohtaisesta veroraportoinnista

Heikkilä Katariina, KTM, tulliliitarkastaja, Tulli
Hyvönen Timo, KTT, laskentatoimen professori, Tampereen yliopisto
Nykänen Pekka, KTT, vero-oikeuden professori, Tampereen yliopisto

Tiivistelmä: Artikkelissa tarkastellaan valtionyhtiöiden veroraportointia osana yritysten yhteiskuntavastuuta. Yritysten veronmaksu on viime vuosina ollut laajasti esillä yhteiskunnallisessa keskustelussa kansainvälinen verokilpailun ja verojen välttelyyn liittyvien ilmiöiden vuoksi. Verojen välttelemiseen on pyritty puuttumaan muun muassa kannustamalla yrityksiä avoimeen ja läpinäkyvään veroraportointiin. Suomessa valtion enemmistöomisteisilta yhtiöiltä edellytetään jo verojen maakohtaista raportointia

Tämän artikkelin tavoitteena on tutkia valtionyhtiöiden maakohtaista veroraportointia sekä arvioida sitä, kuinka läpinäkyvää veroraportointi on, kuinka tärkeänä veronmaksua pidetään osana yhtiöiden yhteiskuntavastuuta ja millä organisaation tasolla verostrategiasta viime kädessä päätetään.

Tutkimuksessa käytetään kaksivaiheista analyysimenetelmää. Ensimmäisessä vaiheessa tarkastellaan valtionyhtiöiden veroraportointia sisällönanalyysin avulla. Sisällönanalyysissä veroraportointia verrataan valtioneuvoston kanslian omistajaohjauksen ohjeistukseen verojen maakohtaisesta raportoinnista. Toisen vaiheen teoreettinen viitekehys perustuu sidosryhmä- ja legitimaatioteoriaan, joita käytetään tulkinna apuna arvioitaessa veroraportointia yhteiskuntavastuuraportoinnin kannalta. Lopuksi saatuja tuloksia peilataan aiempaan kansainväliseen tutkimukseen.

Tulosten mukaan valtion omistusosuudella näyttäisi olevan yhteys veroraportointiin verrattaessa sitä omistajaohjauksen ohjeistuksen kriteeristöön. Artikkelin valitut valtion kokonaan omistamat yhtiöt raportoivat veroistaan parhaiten, kun taas valtion vähemmistöomisteisten pörssiyritysten raportointi oli heikointa. Kaikkien tarkasteluun valittujen yhtiöiden veroraportoinnissa havaittiin kuitenkin puutteita. Tämä tutkimus täydentää toistaiseksi melko vähäistä valtionyhtiöiden maakohtaiseen veroraportointiin liittyvää tutkimusta.

Avainsanat: veroraportointi, valtionyhtiö, yrityksen yhteiskuntavastuu, sidosryhmäteoria, legitimaatioteoria, verojalanjälki

Abstract in English: Content analysis on tax footprint based on stakeholder theory and legitimation theory on six state-owned enterprises in Finland

This paper focuses on corporate governance and tax management in six state-owned enterprises in Finland. The data consists mainly of companies' own tax reports. The results of the content analysis informed by the stakeholder theory and legitimation theory show that there is connection between the ownership structure and the content of companies' obligatory and/or voluntary tax reporting. The purpose of this study is to increase critical knowledge on legitimation strategies on tax reports on state-owned enterprises.

Keywords: tax management, state ownership, legitimation theories, stakeholder theories, corporate governance, tax footprint

1. Tutkimuksen kysymyksenasettelu

Tässä artikkelissa tarkastellaan kuuden suomalaisen valtio-omisteisen yhtiön maakohtaista veroraportointia (ns. verojalanjälkeä). Tutkimuksessa arvioidaan sitä, kuinka läpinäkyvää veroraportointi on, kuinka tärkeänä veronmaksua pidetään osana yrityksen yhteiskuntavastuuta eli millä tasolla organisaatioissa verostrategiasta viime kädessä päätetään. Yhtiöiden raportointia tarkastellaan ensiksi suhteessa valtion omistajanohjauksen veroraportointia koskevaan

ohjeistukseen¹. Aineiston varsinainen analyysi toteutetaan ns. teoriaohjaavana sisällönanalyysinä² ja taustateorioina käytetään sidosryhmä- ja legitimaatioteoriaa³.

Artikkeli koostuu viidestä pääluvusta. Artikkelin toisessa luvussa käsitellään veroraportointia sekä sitä, miten veroraportoinnin vaatimusten kasvu liittyy yritysten kansainvälisen toimintaympäristön ja sääntelyn muutoksiin, yritysvastuuta koskevien kysymysten merkityksen kasvuun ja keskusteluun yritysten harjoittamasta (aggressiivisesta) verosuunnittelusta. Kolmannessa luvussa käydään läpi yrityksen yhteiskuntavastuuta sekä yritysten verojalanjälkiraportointia ja näiden raporttien sisältöä selittäviä sidosryhmä- ja legitimaatioteorioita. Neljännessä luvussa kuvataan tutkimuksen empiirinen aineisto, joka koostuu kuuden valtio-omisteisen yhtiön veroraporteista ja vuosikertomuksista, ja aineiston tutkimusmenetelmät. Viidennessä luvussa tuodaan esiin empiirisestä aineistosta tehdyt havainnot ja kuudennessa luvussa tehdään johtopäätöksiä empiirisen aineiston perusteella saaduista havainnoista sidosryhmäteorian ja legitimaatioteorian avulla. Seitsemännessä luvussa on lyhyt yhteenveto.

2. Yritysten veroraportointi ja sen tausta

2.1. Veroraportoinnin taustasta

Talouden kansainvälistymisen seurauksena monikansalliset konsernit, myös valtio-omisteiset konsernit, ovat muodostuneet rakenteiltaan yhä kompleksisemmiksi. Yritysrakenteisiin ja siirtohinnoitteluun liittyvällä verosuunnittelulla monikansalliset konsernit ovat voineet lain sallimissa rajoissa vaikuttaa siihen, missä valtiossa konsernin tulos tulee verotettavaksi⁴.

Kansainvälisen verotuksen perusrakenteet ovat muotoutuneet noin sata vuotta sitten tilanteessa, jossa fyysinen läsnäolo oli yleensä välttämätön edellytys sille, että yritykselle saattoi kertyä tuloa jostakin valtiosta. Nykyisin yrityksen tulot voivat kertyä toisesta valtiosta myös ilman fyysistä läsnäoloa. Esimerkiksi osa aiemmin tavaran muodossa myydyistä hyödykkeistä on muuttunut sähköisien kanavien kautta jaettaviksi palveluiksi. Liiketoiminnan digitalisoituminen on johtanut myös aineettoman omaisuuden, kuten tavaramerkkien ja patenttien, merkityksen kasvuun yritysten tulonmuodostuksessa. Nämä muutokset yhdessä yritysten harjoittaman verosuunnittelun kanssa ovat vaikeuttaneet sen hahmottamista, maksetaanko kertyneistä voitoista veroa siihen valtioon, jossa ne ovat liiketoiminnan perusteella tosiasiallisesti syntyneet. Samalla on herännyt vaikeita veropoliittisia kysymyksiä sen suhteen, miten ja millä perusteella verotusvaltaa tulisi valtioiden kesken jakaa ja miten yritysten kansainvälistymisen ja digitalisaation mahdollistamia vajaanverotustilanteita voidaan tai tulisi lainsäädännöllisesti estää⁵.

Yritysten veronmaksulla ja sen kohdistumisella eri valtioihin on vahva liittymä yritysten yhteiskuntavastuuseen (*corporate social responsibility*)⁶. Veronmaksua on pidetty yrityksen toimintaan kohdistuvien taloudellisten, sosiaalisten ja ekologisten odotusten ohella yhtenä yritysten yhteiskuntavastuun osa-alueena ennemmin kuin pelkkänä lakisääteisenä velvollisuutena⁷. Oikeudellisesti veronmaksu on nimenomaan lakisääteinen velvollisuus ja yritykset voivat järjestään toimintansa lainsäädännön asettamissa rajoissa verotuksellisesti edullisimmalla tavalla. Erityisesti

¹ Valtioneuvoston kanslia 2014.

² Tuomi – Sarajärvi 2018, s. 133.

³ Esim. Freeman 1984 ja O'Donovan 2002.

⁴ Ks. esim. Sikka 2010.

⁵ Voidaan sanoa, että valtioiden verolainsäädäntö ei ole kehittynyt samassa tahdissa globalisaation ja digitalisaation aiheuttamien muutosten kanssa. Ks. Euroopan komissio 2016a, s. 12. Erilaisista kansainvälisen verotuksen uudistamiseksi ehdotetusta malleista ja kansainvälisen verotuksen kehityssuunnista ks. esimerkiksi Englisch – Becker 2019, s. 484 ss., Nieminen 2019, s. 55 ss., Isomaa 2020, s. 556 ss., Pinto 2020, s. 466, ss. ja Viherkenttä 2020, s. 567 ss.

⁶ Ks. tarkemmin Avi-Yonah 2014, s. 2 ss. ja Knuutinen 2020, s. 377 ss.

⁷ McCredie – Sadiq 2019, s. 570. Ks. laajemmin Knuutinen 2020, s. 384–397.

aggressiiviset veronrasituksen pienentämiseen liittyvät toimet voivat olla haitallisia yrityksen liiketoiminnalle yrityksen sidosryhmien odotusten ja maineriskin vuoksi. Siten yritysten täytyy ottaa veronmaksu huomioon osana yhteiskuntavastuuta. Käytännössäkin yritykset esittävät verotukseen liittyviä seikkoja yhteiskuntavastuuta tai verojalanjälkeä koskevissa raporteissaan, joten yrityksetkin mieltävät veronmaksun osana yhteiskuntavastuutaan⁸.

Yritysten yhteiskuntavastuuta koskevassa keskustelussa nousevat usein esiin käsitteet verosuunnittelu (*tax planning*), aggressiivinen verosuunnittelu (*aggressive tax planning*), veron kiertäminen (*tax avoidance*) ja verovilppi eli veropetos (*tax evasion, tax fraud*). Näitä käsitteitä saatetaan käyttää esimerkiksi taloustieteellisessä tutkimuksessa ja erityisesti julkisessa keskustelussa synonyymeina, vaikka niillä onkin toisistaan poikkeava oikeudellinen merkitys⁹.

Verosuunnittelulle ei ole yksiselitteistä oikeudellista määritelmää. Verosuunnittelu liittyy verovelvollisen vapautteen valita taloudellisen toimintansa muodot yksityisoikeuden sallimissa rajoissa. Verosuunnittelulla tarkoitetaan tyypillisesti päätöksentekoa, jossa verotustekijät huomioidaan yhtenä ratkaisuihin vaikuttavana tekijänä muiden seikkojen ohella. Siten verosuunnittelun päätavoite ei välttämättä ole verojen minimointi.¹⁰ Tosin OECD:n määritelmän mukaan verosuunnittelu liittyy nimenomaan toimiin, joita tehdään verojen minimoitintarkoituksessa.¹¹

Verosuunnittelulla otetaan huomioon yrityksen toiminnasta aiheutuvat veroseuraamukset ja pyritään estämään ennakolta aiheuttomista tai yllättävistä veroseuraamuksista aiheutuvat taloudelliset riskit. Esimerkiksi valtioiden rajat ylittävissä tilanteissa verosuunnittelu on käytännössä välttämätöntä toimintaa *kaksinkertaisen verotuksen* välttämiseksi.¹² Kaksinkertaisen verotuksen poistaminen on kansainvälistä verotusta koskevan sääntelyn, erityisesti verosopimusten, keskeinen tehtävä, vaikka veron kiertämisen ja vajaan verotuksen estäminen on saanut viime vuosien aikana huomattavasti aiempaa merkittävemmän roolin kansainvälisessä verotuksessa ja verosopimusoikeudessa.

Oikeudellisesti verosuunnittelun käsite määrittyy muiden käsitteiden, erityisesti veron kiertämisen käsitteen kautta. *Veron kiertäminen* ei ole nimenomaisesti lailla kiellettyä toimintaa, mutta veroviranomaiset voivat puuttua verolainsäädännössä¹³ määritellyt veron kiertämisen tunnusmerkit täyttävään toimintaan. Toiminta, joka ei täytä veron kiertämisen tunnusmerkkejä ja jota ei voida pitää myöskään rikoslaissa sanktioituna *veropetoksena* (*verovilppiä*), on verosuunnittelua. Verosuunnittelu on siten oikeudellisesti hyväksyttävää toimintaa, joten verosuunnittelun hyväksyttävyyden on viimekädessä *moraalinen* kysymys.

Aggressiivisen verosuunnittelun käsite ei ole oikeudellisesti selvä¹⁴. Aggressiivisella verosuunnittelulla viitataan tyypillisesti verosuunnittelun ja veron kiertämisen välimaastoon sijoittuviin toimenpiteisiin eli eräänlaiseen harmaalla vyöhykkeellä toimimiseen¹⁵. Euroopan komission määritelmän mukaan aggressiivisella verosuunnittelulla pyritään verovelvollisuuden pienentämiseen hyödyntämällä verojärjestelmän muutoseikkoja taikka kahden tai useamman

⁸ Yrityksen laskentatoimen tutkimustraditiossa tilinpäätöksen veroaggressiivisuutta on tutkittu varsin paljon. Hyvä yhteenveto kansainvälisestä tutkimuksesta on Hanlon – Hartzman 2010. Suomessa Ojala – Kinnunen – Niemi – Troberg – Collis 2020 ovat tehneet tutkimusta erityisesti tilintarkastuksen, ja Karjalainen – Kasanen – Kinnunen – Niskanen 2020 pk-yritysten näkökulmasta. Suomessa valtioyhtiöiden veroaggressiivisuutta ei ole empiirisesti toistaisesti juurikaan tutkittu.

⁹ Ks. myös HJI Panayi 2015 s. 554.

¹⁰ Knuutinen 2020, s. 34.

¹¹ OECD 2019.

¹² Knuutinen 2020, s. 34–35.

¹³ Ks. esimerkiksi verotusmenettelystä annetun lain (18.12.1995/1558, VML) 28 §. Se, mitä pidetään veron kiertämisenä, vaihtelee kuitenkin lainkäyttöalueittain. Ks. HJI Panayi 2015, s. 545.

¹⁴ Duaro 2015, s. 43.

¹⁵ Nykänen 2016, s. 4. Ks. myös Knuutinen 2020, s. 38 ja Duaro 2015, s. 43.

verojärjestelmän keskinäisiä eroja. Tällaisen verosuunnittelun tavoitteena voi olla esimerkiksi samojen menojen vähentäminen tulon lähdevaltiossa ja verovelvollisen asuinvaltiossa (*double dip*) tai tulon verovapaus lähdevaltiossa ja asuinvaltiossa (*double non-taxation*).¹⁶

Aggressiivinen verosuunnittelu liittyy yleensä kansainväliseen yritysverotukseen, jossa valtioiden lainsäädännön erot, verosopimusten määräykset ja erilaiset konsernirakenteet voivat mahdollistaa huomattavienkin veroetujen saamisen. Niin kauan kuin yritykselle tärkeät sidosryhmät kuten asiakkaat, sijoittajat ja yhteiskunta eivät ole selvillä aggressiivisesta verosuunnittelusta, myös vastuullisiksi profiloituvat yritykset voivat hyödyntää aggressiivista verosuunnittelua ilman vakavia mainehaittoja¹⁷. Aggressiivinen verosuunnittelu voidaanakin yritys vastuun kontekstissa määritellä sellaisiksi toimiksi, joita toteutetaan vero-oikeudellisten sitovien normien puitteissa, mutta joita yrityksen *sidosryhmien* perusteltujen odotusten näkökulmasta tarkastellen ei voida pitää hyväksyttävänä¹⁸. Yritysten yhteiskuntavastuun näkökulmasta Knuutinen on todennut, että aggressiivinen verosuunnittelu on sellaista verosuunnittelua, jota vastuullisesti toimivan yrityksen ei tulisi harjoittaa. Suhteessa oikeudelliseen rajanvetoon lähtökohta on kuitenkin varsin selvä: koska aggressiivinen verosuunnittelukin on nimenomaan verosuunnittelua, se ei ole lain vastaista rikosoikeudellisesta tarkasteltuna, eikä se ole varsinaisesti ei-hyväksyttävää vero-oikeudenkaan kannalta. Tosin oikeudellisista eroista huolimatta aggressiivinen verosuunnittelu ja veron kiertäminen rinnastetaan usein toisiinsa.¹⁹

Aggressiivisessa verosuunnittelussa voidaan käyttää hyväksi matalan verorasituksen valtiota ja muita lainkäyttöalueita eli *veroparatiiseja* (*tax haven*), joita on käytetty hyväksi myös tulojen salaamisessa eli veropetoksissa. OECD:n mukaan veroparatiisilla tarkoitetaan sellaista lainkäyttöaluetta, jossa verokanta on hyvin matala tai verotusta ei ole ollenkaan. Veroparatiiseille ominaista on myös puutteellinen tiedonvaihto muiden valtioiden kanssa sekä läpinäkyvyyden puute hallinnollisissa toimissa ja verolainsäädännössä.²⁰ Euroopan unioni pitää yllä listaa yhteistyöhaluttomista lainkäyttöalueista, joita on nykyisin 12²¹. Listauksessa kriteereinä ovat: täyttääkö lainkäyttöalue automaattista tietojen vaihtoa koskevat kansainväliset kriteerit, onko lainkäyttöalueella verokilpailun kannalta haitallisia verotuskäytänteitä ja onko lainkäyttöalue ottanut käyttöön OECD:n BEBS-hankkeen minimistandardit²². Suomessa ja monissa muissa valtioissa veroparatiisien käyttöön on puututtu muun muassa väliyhteisölainsäädännön (*CFC legislation*) avulla.

Arviot verosuunnittelun, veron kiertämisen ja verovilpin vuoksi menetettyjen yhteisöverotulojen määrästä ovat vaihdelleet viimeaikaisissa tutkimuksissa 100–600 miljardin dollarin välillä²³. Myös maakohtaiset arviot menetettyjen verotulojen määrästä vaihtelevat huomattavasti. Esimerkiksi Yhdistyneet kuningaskunnat menetti sikäläisen verohallinnon arvion mukaan verovuonna 2018–2019 yhteisöverotulosta 7 % eli 4,4 miljardia puntaa. Sen sijaan Cobham ja Janský päätyvät noin miljardiin dollariin.²⁴ Tørsløv, Wier ja Zucman ovat osoittaneet, että veroparatiiseihin siirretyistä voitoista noin 35 % on peräisin EU-valtioista, 30 % kehitysmaissa ja 25 % Yhdysvalloissa.

¹⁶ Euroopan komissio 2012.

¹⁷ Euroopan komissio 2016a, s. 13.

¹⁸ Knuutinen 2020, s. 395.

¹⁹ Knuutinen 2020, s. 38–40.

²⁰ Ks. OEDC 2019.

²¹ Euroopan Unionin neuvosto 2020.

²² ks. Euroopan komissio 2016b, s. 4–7. Listalle joutumisen vaikutuksista lainkäyttöalueille sijoittautuneiden yritysten osakkeiden arvoon, ks. Rusina 2020. Listauksen kritiikistä ks. Tax Justice Network (2017). Tax Justice Network pitää yllä omaa listaansa veroparatiiseista (Corporate Tax Haven Index), joka on saatavilla: <https://corporatetaxhavenindex.org/en/>.

²³ Ks. Janský 2020, s. 3213–3214, jonka mukaan tarkempien arvioiden esittämistä vaikeuttaa se, että tutkimuksen pohjaksi ei ole olemassa yritysten maakohtaisia raportteja yritysten voittojen kohdentumisesta.

²⁴ Ks. HM Revenue & Customs 2020, s. 20 ja Cobham – Janský 2018, s. 231.

Voitonsiirrot veroparatiiseihin ovat pienentäneet EU-valtioiden yhteisöverokertymää noin 20 % ja maailmanlaajuisesti noin 10 %.²⁵ Lisäksi yhteisöverokannat ovat laskeneet sitä mukaa, kun valtioiden välinen verokilpailu on kiristynyt. Maailman keskimääräinen nimellinen yhteisöverokanta on laskenut vuodesta 1985 vuoteen 2018 noin puoleen eli 49 %:sta 24 %:iin²⁶. Myös Suomen yhteisöverokantaa on laskettu ja se on ollut verovuodesta 2014 alkaen 20 %²⁷.

EU:n komissio antoi 12.4.2016 esityksen tilinpäätösdirektiivin²⁸ muuttamisesta. Muutosehdotuksen tarkoituksena on ollut muun muassa se, että monikansalliset konsernit ja yritykset, joiden liikevaihto on yli 750 miljoonaa euroa, esittäisivät julkisessa kertomuksessa maakohtaisesti liikevoiton tai -tappion ja maksamansa tuloverot. Veroraportoinnin läpinäkyvyyden lisääminen nähtiin yhtenä keinona veropohjan rapautumisen estämisessä.²⁹ Komission esitys ei ole edennyt jäsenmaiden erilaisten intressien vuoksi. Yritysten maakohtainen veroraportointi oli esillä marraskuussa 2019 EU:n kilpailukykyneuvoston kokouksessa³⁰. EU:n puheenjohtajamaana Suomi pyrki edistämään komission esitystä, mutta puheenjohtajamaan kompromissiesitys ei saanut riittävää kannatusta neuvostossa³¹. Vaikka verojen julkinen maakohtainen raportointi ei olekaan pakollista, tulee kansainvälisten konsernien antaa EU-alueella maakohtaisesti tiedot muun muassa tuloistaan ja veroistaan veroviranomaisille (virka-apudirektiivin³² 8 aa artikla ja VML 14 d §).

2.2. Yritysten ja erityisesti valtio-omisteisten yhtiöiden veroraportoinnista

Yrityksen veroraportointi voidaan jakaa karkeasti kolmeen ryhmään sen mukaan, onko raportointi pakollista vai vapaaehtoista ja onko tiedot julkistettava. Ensimmäisen ryhmän muodostavat tiedot, jotka yritys on velvollinen julkistamaan osana tilinpäätöstietoja. Toiseen ryhmään kuuluvat yrityksen vapaaehtoisesti raportoimat tiedot, jotka tavallisesti raportoidaan osana julkista yritysvastuuraporttia tai erillisenä verojalanjälkiraporttina. Kolmas ryhmä pitää sisällään tiedot, jotka veroviranomainen vaatii yritystä antamaan.³³ Viimeksi mainitut sisältävät verovelvollisen taloudellista asemaa tai tunnistettavissa olevaa verovelvollista koskevia tietoja, jotka on pidettävä salassa eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta³⁴. Kaikkiin kolmeen ryhmään kuuluvien veroraporttien sisältämän tiedon käyttötarkoitus on erilainen ja niillä on myös erilainen merkitys eri käyttäjille kuten yritykselle itselleen, Verohallinnolle, kansalaisjärjestöille ja muille tahoille³⁵.

Veroraportointi voidaan jakaa myös suppeaan ja laajaan raportointiin. Suppea raportointi kattaa vain sen tiedon, joka perustuu yrityksen velvollisuuksiin kirjanpitovelvollisena, kun taas laajalla raportoinnilla viitataan yhteiskuntavastuuraportin yhteydessä vapaaehtoisesti annettaviin tietoihin.³⁶

²⁵ Tørsløv – Wier – Zucman 2020, s. 30–31. EU-valtiot menettävät komission varovaisen arvion mukaan vuosittain 160–190 miljardin euron edestä verotuloja erilaisten verojärjestelyiden ja voittojen siirtämisen seurauksena. Euroopan parlamentti 2015, s. 14.

²⁶ Tørsløv – Wier – Zucman 2020, s. 1.

²⁷ Viimeisimmällä yhteisöverokannan alentamisella on nimenomaisesti pyritty vastaamaan verokilpailuun. Ks. HE 185/2013 vp, s. 23–24.

²⁸ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/34/EU, 26.6.2013, tietyntyyppisten yritysten vuosittain julkistettavista konsernitilinpäätöksistä ja niihin liittyvistä kertomuksista, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/43/EY muuttamisesta ja neuvoston direktiivien 78/660/ETY ja 83/349/ETY kumoamisesta.

²⁹ Euroopan komissio 2016a, s. 13.

³⁰ Työ- ja elinkeinoministeriö 2019.

³¹ Toivonen 2019. Kompromissiehdotus: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14038-2019-INIT/fi/pdf>.

³² Neuvoston direktiivi 2011/16/EU, 15.2.2011, hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla ja direktiivin 77/799/ETY kumoamisesta.

³³ Knuutinen 2017, s. 301.

³⁴ Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta (30.12.1999/1346) 4.1 §.

³⁵ Salo – Urpilainen 2020, s. 447–448.

³⁶ Torkkel 2013b, s. 61.

Suppea eli pakollinen ja julkinen veroraportointi kattaa yksittäisen kirjanpitovelvollisen kohdalla tuloveron raportoinnin. Konsernien tulee raportoida tuloveron lisäksi pakollisena myös laskennalliset verot.³⁷ Kansainvälisten tilinpäätösstandardien noudattaminen lisää raportointivelvollisuuksia veroista annettavien liitetietojen muodossa, jolloin liitetietoihin on sisällytettävä tuloveroja koskevia lisätietoja kuten tuloveron täsmäytyslaskelma³⁸.

Valtio-omisteisten yritysten veronmaksu on ollut jo jonkin aikaa julkisen keskustelun kohteena erilaisten verokohujen vuoksi. Esimerkiksi Yle on uutisoinut suurista tietovuodoista kuten Paratiisin papereista vuonna 2017 ja Panaman papereista vuonna 2016³⁹. Myös kansalaisjärjestöt ovat kiinnittäneet huomiota yritysten veronmaksun vastuullisuuteen ja kritisoineet yrityksiä verotietojen avoimuuden puutteesta. Finnwatch havaitsi, että usealla suomalaisella valtion enemmistöomisteisella yhtiöllä on ollut kytköksiä veroparatiiseihin.⁴⁰ Lisäksi Ylönen ja Laine ovat tuoneet esiin sen, kuinka valtion osittain omistama metsäyhtiö Stora Enso on onnistunut välttelemään veroja kansainvälistä siirtohinnoittelua hyödyntämällä⁴¹. Italialaisella aineistolla tehdyssä tutkimuksessa Mafrolla havaitsi, että julkisyhteisöjen, erityisesti paikallishallinnon omistamat yhtiöt ovat pyrkineet pienentämään verorasitustaan⁴². Kiinalaisia valtio-omisteisia pörssilistattuja yrityksiä koskevassa tutkimuksessa havaittiin, että yrityksen kannattavuus korreloi positiiivisesti CSR-raportoinnin ja markkinoiden mittarien kanssa, mutta veroraportointikäyttäytyminen negatiivisesti ympäristömittareiden kanssa. Tulokset eivät ole kuitenkaan tilastollisesti merkitseviä.⁴³ Kaikkiaan tutkimus valtio-omisteisten yritysten maakohtaisesta veroraportoinnista onkin toistaiseksi ollut varsin vaatimatonta.

Verotustietojen raportointiin liittyvä julkisuuskontrolli luo kuitenkin yritysvastuuajattelusta lähteviä pidäkkeitä aggressiiviselle verosuunnittelulle⁴⁴. Valtion omistajapolitiikkaa koskeva periaatepäätöksen mukaan yhteiskuntavastuun kantamisen tulee näkyä esimerkiksi periaatteena, että verot maksetaan siihen maahan, jossa tulos syntyy. Verotuksen minimointi esimerkiksi veroparatiiseja käyttäen ei ole hyväksyttävää⁴⁵. Valtion enemmistöomisteisten yhtiöiden on raportoitava veroistaan laajasti ja julkisesti osana valtioneuvoston kanslian (VNK) omistajaohjauksen ohjeistusta. Olennainen osa tätä ohjeistusta on VNK:n valtion enemmistöomisteisille yhtiöille maakohtaisten verojen raportointiin antama ohjeistus.

3. Yrityksen yhteiskuntavastuuta selittävät teoriat

3.1. Yhteiskuntavastuuta käsittelevien teorioiden taustaa

Yrityksen yhteiskuntavastuuta selittävien teorioiden haasteeksi muodostuvat erilaiset lähestymistavat yhteiskuntavastuuseen sekä käsitteen monimerkityksellisyys⁴⁶. Espanjalaiset Garriga ja Melé erottavat neljä lähestymistapaa, joihin yrityksen yhteiskuntavastuuta selittävät teoriat ovat tyypillisesti jakautuneet. Ensimmäisen ryhmän muodostavat teoriat, jotka tähtäävät ainoastaan pitkän aikavälin voiton maksimointiin ja sosiaaliset toimet tähtäävät vain tämän

³⁷ Torkkel 2013a, s. 81.

³⁸ Torkkel 2013b, s. 62

³⁹ Yle Mot 2019.

⁴⁰ Finnwatch 2015.

⁴¹ Ylönen – Laine 2015.

⁴² Mafrolla 2019.

⁴³ Xu – Zeng 2016.

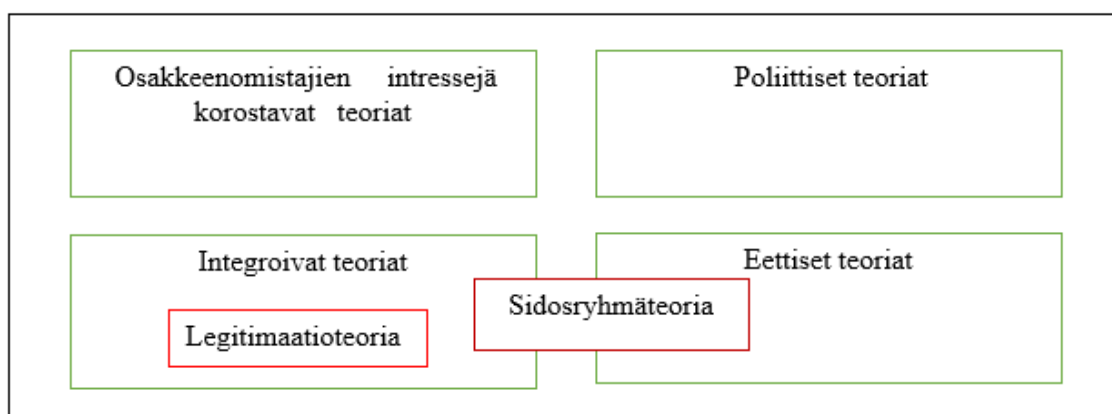
⁴⁴ Ks. Knuutinen 2020, s. 411–412.

⁴⁵ Valtioneuvoston kanslia 2016, s. 7.

⁴⁶ Melé 2008, s. 47, ks. myös Niskala – Tarna-Mani – Puroila – Pajunen 2019.

tavoitteen saavuttamiseen.⁴⁷ Toisen yrityksen yhteiskuntavastuuta käsittelevien teorioiden ryhmän muodostavat poliittiset teoriat, joissa tarkastellaan yrityksen valtaa yhteiskunnassa ja sitä, miten tätä valtaa voidaan käyttää vastuullisesti. Integroivat teoriat on nimitys kolmannelle yhteiskuntavastuuteorioiden ryhmälle. Näiden teorioiden mukaan yrityksen tulee pyrkiä täyttämään yhteiskunnan yritykselle asettamat vaatimukset. Viimeinen teorioiden ryhmä on eettiset teoriat, joissa lähtökohtana on eettisesti hyväksyttävä toiminta ja yhteiskunnallisen hyvän tekeminen.⁴⁸

Tähän artikkeliin on valittu teoreettiseksi viitekehukseksi *sidosryhmäteoria* ja *legitimaatioteoria*, sillä ne ovat perinteisesti lähestyneet yrityksen yhteiskuntavastuuraportointia hieman eri näkökulmista⁴⁹. Sidosryhmäteoria⁵⁰ sisältää sekä integroiville teorioille että eettisille teorioille ominaisia piirteitä. Teoria ottaa huomioon yhteiskunnan yritykselle asettamat odotukset, mutta kallistuu modernin näkemyksen mukaan enemmän eettisten teorioiden puolelle, korostaen yrityksen ja sidosryhmien välistä luottamukseen perustuvaa suhdetta. Legitimaatioteoria⁵¹ voidaan lukea kuuluvaksi integroivien teorioiden ryhmään. Teoriassa tarkastellaan yhteiskunnan antamia signaaleja ja reaktioita, joita tulkitsemalla yritysjohto pyrkii erilaisten legitimaatiotaktiikkojen avulla täyttämään yhteiskunnan sille asettamat odotukset. Sidosryhmä- ja legitimaatioteorioiden suhdetta yhteiskuntavastuuteorioiden tyyppilliseen jakoon on esitetty kuviossa 1.

Kuvio 1. Legitimaatio- ja sidosryhmäteorian asemoituminen suhteessa yhteiskuntavastuuteorioiden ryhmiin⁵²

Sidosryhmä- ja legitimaatioteoria ovat järjestelmäorientoituneita teorioita eli niissä huomioidaan se, että yritys on osa järjestelmää ja toimii vuorovaikutuksessa muiden toimijoiden kanssa. Legitimaatio- ja sidosryhmäteorian avulla voidaan tarkastella informaatiota ja raportointia ottaen huomioon sekä yrityksen, yhteiskunnan että yksittäiset ryhmät ja yksilöt.⁵³ Niin legitimaatioteorian kuin sidosryhmäteoriankin keskeinen sisältö perustuu poliittisen taloustieteen teoriaan, jonka mukaan yhteiskuntaa, politiikkaa ja taloutta on tarkasteltava yhdessä ja niillä on läheinen vaikutus toisiinsa. Poliittisen taloustieteen teorian mukaan yhteiskunnallisten, poliittisten ja taloudellisten intressien välillä vallitsee eräänlainen valtataistelu, eikä harkittuja talouteen liittyviä päätöksiä tehdä ottamatta huomioon yhteiskuntaa ja politiikkaa.⁵⁴

⁴⁷ Garriga – Melé 2004, s. 53.

⁴⁸ Garriga – Melé 2004, s. 52–53.

⁴⁹ Niskala – Tarna-Mani – Puroila – Pajunen 2019 ja O’Donovan 2002.

⁵⁰ Esim. Freeman 1984 ja Freeman – Harrison – Wicks – Parmar – de Colle 2010.

⁵¹ Esim. Guthrie – Parker 1989 ja Suchman 1995.

⁵² Kuvio pohjautuu Garriga – Melé 2004, s. 58–60.

⁵³ Gray – Owen – Adams 1996, s. 45.

⁵⁴ Deegan 2002, s. 292.

Sidosryhmäteoria korostaa sidosryhmien välitöntä vaikutusta yritysjohdon päätöksentekoon sekä valintoihin siitä, mitä yritys yhteiskuntavastuustaan raportoi. Legitimaatioteoria taas keskittyy yritysjohdon näkökulmaan ja siihen minkälaisia strategisia vaihtoehtoja yritysjohto voi tehdä pyrkimyksenä säilyttää legitimaationsa⁵⁵. Kun tarkastellaan yritysten motiiveja veroraportoinnille, legitimaatioteoria ja sidosryhmäteoria eroavat hieman lähestymistavoiltaan, mutta molemmat teorit tunnustavat, että aggressiivinen verokäyttäytyminen on yhteydessä lisääntyneeseen yhteiskunnalliseen ja poliittiseen luottamuspulaan. Legitimaatioteorian mukaan yritys raportoi verotietojaan, kun se ei ole onnistunut vastaamaan sidosryhmien tai yhteiskunnan odotuksiin ja yleinen luottamus yritystä kohtaan on heikentynyt. Sidosryhmäteorian mukaan yritykset julkaisevat verotietojaan, koska arvelevat tärkeiden sidosryhmien pitävän tietoja hyödyllisinä.⁵⁶ Molemmat teorit pyrkivät siten selittämään, miksi yritykset raportoivat vapaaehtoisesti yhteiskuntavastuuta koskevaa informaatiota. Tämän tutkimuksen teoriankehityksen kannalta kumpikaan teoria ei ole olennaisesti muuttunut viimeisten vuosien aikana⁵⁷.

3.2. Verojen ja yrityksen yhteiskuntavastuun välinen suhde

Aiemman yrityksen yhteiskuntavastuuta ja veroja tarkastelevan tutkimuksen perusteella on saatu merkitykseltään vastakkaisia tuloksia verojen ja yrityksen yhteiskuntavastuun välisestä suhteesta. Verojen rooli osana yhteiskuntavastuuta on luonnostaan ristiriitainen, sillä toiset sidosryhmät hyötyvät veroista, samalla kun ne ovat haitaksi toisille sidosryhmille⁵⁸. Erot yritysten verostrategioiden ja yhteiskuntavastuun välisessä suhteessa voivat selittyä erilaisilla painotuksilla yhteiskuntavastuuseen. Yritykset, jotka painottavat yhteiskuntavastuussa taloudellisia osa-alueita, harjoittavat aggressiivisempaa verosuunnittelua, kun taas yritysten panostukset yhteiskuntavastuun sosiaalisiin osa-alueihin ovat yhteydessä korkeampaan veronmaksuun.⁵⁹ Myös Landry ym.⁶⁰ painottavat, että yrityksen yhteiskuntavastuun osa-alueita on hyvä tarkastella erikseen, sillä niiden vaikutukset yrityksen verostrategiaan ja sen aggressiivisuuteen voivat vaihdella ja olla jopa keskenään päinvastaisia. Täydellisyyttä ei ole mahdollista saavuttaa, joten yritykset joutuvat tekemään valintoja siitä, mitä yhteiskuntavastuun osa-alueita ne vaalivat ja toisaalta, missä heikompi suoriutuminen on hyväksyttävää. Yrityksen verostrategia on myös tällainen valinta.⁶¹

Yleiseen tietoon tullut uutinen yrityksen harjoittamasta verojen välttelemisestä laskee tavallisesti yrityksen osakkeen hintaa, erityisesti jos yritys toimii kuluttajamarkkinoilla⁶². Kyse ei siten välttämättä ole siitä, että veronmaksua ei pidettäisi tärkeänä asiana ja luettaisi osaksi yrityksen yhteiskuntavastuuagenda, vaan pikemminkin siitä, *miten* yhteiskuntavastuusta ja veronmaksusta raportoidaan. Koska yhteiskuntavastuuta ei voida yksiselitteisesti mitata, monissa tutkimuksissa on keskitytty arvioimaan yrityksen omaa raportointia.

Yrityksen yhteiskuntavastuun ja vastuullisen veropolitiikan välillä on havaittu olevan positiivinen yhteys⁶³. Nämä tutkimustulokset ovat linjassa sidosryhmäteorian kanssa. Australialaisia yrityksiä käsittelevässä tutkimuksessa havaittiin, että yhteiskuntavastuulliset yritykset eivät lähde yhtä herkästi mukaan aggressiiviseen verosuunnitteluun⁶⁴. Myös tuoreen ruotsalaisen tutkimuksen

⁵⁵ Deegan – Rankin – Voght 2000.

⁵⁶ Hardeck – Kirn 2016, s. 1340.

⁵⁷ Ks. asiasta yleisemmin Lukka – Vinnari 2014.

⁵⁸ Huseynov – Klamm 2012, s. 824, Mafrolla 2019, Xu – Zeng 2016, Nining – Trisni 2018, Jones – Baker – Lay 2017.

⁵⁹ Laguir – Staglianò – Elbaz 2015, De la Cuesta-Gonzales – Pardo 2019.

⁶⁰ Landry – Deslandes – Fortin 2013.

⁶¹ Dowling 2014, s. 183.

⁶² Hanlon – Slemrod 2009.

⁶³ Xu – Zeng 2016.

⁶⁴ Lanis – Richardson 2012.

mukaan yritykset, jotka parhaiten noudattavat lakiin perustuvia ympäristöraportoinnin säännöksiä ovat veropolitiikassaan vähemmän aggressiivisia⁶⁵. Tämä havainto on linjassa legitimaatioteorian regulatiivisen tason kanssa eli yrityksen legitimaatio on yhteydessä lainsäädännön noudattamiseen. Yhdysvaltalaisista yrityksistä koostuvan aineiston perusteella havaittiin, että yrityksillä, jotka täyttävät yhteiskuntavastuun mittarit puutteellisesti, on suurempi todennäköisyys harjoittaa verosuunnittelua, pienempi efektiivinen veroaste sekä muita indikaattoreita, jotka viittaavat aggressiiviseen verosuunnitteluun⁶⁶.

Yrityksen yhteiskuntavastuun ja verojen välisestä suhteesta on saatu myös toisenlaisia tuloksia, jotka ovat yhteensopimattomia sidosryhmäteorian kanssa. Nämä tutkimustulokset eivät kuitenkaan välttämättä ole ristiriidassa legitimaatioteorian kanssa, vaan saattavat jopa tukea niitä. Toisinaan aggressiivista verosuunnittelua harjoittava yritys voi tarkoituksellisesti korostaa muita yhteiskuntavastuun osa-alueita pyrkimyksenä peitellä tekoa, vähentää aggressiivisen verosuunnittelun aiheuttamaa mainehaittaa tai säilyttää legitimaationsa yhteiskunnan silmissä⁶⁷. Ruotsissa havaittiin, että yritykset, joiden ympäristöraportointi sidosryhmien suuntaan on kattavinta, ovat samalla myös muita yrityksiä aggressiivisempia verostrategiassaan ja innokkaimpia ajamaan osakkeenomistajien etuja⁶⁸. Joskus puhutaankin kahdesta rinnakkain kehittyneestä täysin vastakkaisesta kulttuurista yrityksissä. Toisaalta raportoinnissa ulkopuolisille sidosryhmille luvataan toimia eettisesti ja oikeudenmukaisesti, kun taas yrityksen toimintatavat paljastavat pyrkimykset voittojen kasvattamiseen verojen välttelyllä tai suoranaisella verojen kiertämisellä⁶⁹.

Yhteiskuntavastuu voidaan nähdä myös ensisijaisesti osakkeenomistajia hyödyttävänä toimina, joiden on tarkoitus parantaa yrityksen mainetta, eikä taustalla oleva motivaatio ole pyyteetön hyvän tekeminen⁷⁰. Lisäksi on havaittu, että yrityksen taloudellisen tilanteen kiristyessä panostetaan enemmän osakkeenomistajien tarpeisiin muiden sidosryhmien kustannuksella. On huomattu, että tällaisessa tilanteessa yritykset todennäköisemmin käyttävät hyväkseen verosuunnittelun tuomia mahdollisuuksia. Kun yritys joutuu hankalaan tilanteeseen, jossa resurssit ovat niukat, vastuulliset ja jalot periaatteet saavat siis väistyä osakkeenomistajien intressien tieltä.⁷¹ Yhteiskuntavastuulla mitattuna vastuullisesti toimivat yritykset eivät maksa muita yrityksiä enempää veroja. Yritysvastuuraportit sisältävät paljon eroavaisuuksia verojen esittämistavan ja -laajuuden suhteen. Jotkin yritykset toteavat yritysvastuuraporteissaan jopa, että ne kannattavat yritysverokantojen alentamista, sillä verot ovat haitaksi innovaatioille ja taloudelliselle kehitykselle. Toisin sanoen verojen alentamisen puolesta lobbaaminen saatetaan joidenkin yritysten tapauksessa nähdä vastuullisena kannanottona.⁷²

4. Empiirinen aineisto ja tutkimusmenetelmä

Tutkimuksen empiiriseksi kohteiksi valittiin kuusi valtionyhtiötä, jotka on jaettu kolmeen ryhmään valtion omistusosuuden mukaan. Ensimmäisen tarkasteluryhmän muodostavat valtion kokonaan omistamat yhtiöt (Posti ja Gasum), toisen ryhmän valtion enemmistöomisteiset pörssiyhtiöt (Finnair ja Fortum) sekä kolmannen ryhmän pörssiyhtiöt (Kemira ja Stora Enso), joissa valtiolla on

⁶⁵ Fallan – Fallan 2019.

⁶⁶ Hoi – Wu - Zhang 2013.

⁶⁷ Lanis – Richardson 2013, s. 77, 79 ja 93.

⁶⁸ Fallan – Fallan 2019.

⁶⁹ Sikka 2010, Sikka – Willmott 2010, Jones-Baker – Lay 2017, Kieswetter – Manthley 2017, Mattia – Gillespie – Spee – Saqid 2019, Khaled – Mattia – Lloyd-Smith 2020.

⁷⁰ Godfrey 2005.

⁷¹ Watson 2015, s. 1–2.

⁷² Davis – Guenther – Krull – Williams 2016, s. 50 ja 65.

merkittävä vähemmistöomistus. Analyysiyksiköt valittiin aineiston perusteella, mutta valintoja ohjasi myös aiheesta jo olemassa oleva tieto. Valtio-omisteisten yhtiöiden veroraportoinnin tutkiminen on perusteltua, sillä veroraportoinnin edelläkävijöinä valtionyhtiöiden raportointiperiaatteet ja raportoinnin informatiivisuus on aiheena ajankohtainen ja merkittävä. Valtionyhtiöiden rooli yhteiskuntavastuuta ja veronmaksua ajatellen on myös poikkeuksellinen, sillä valtio on tarkasteltavissa yhtiöissä osakkeenomistajan roolissa sekä veronsaajana ja siten myös yhteiskunnan rahoittajan roolissa (vrt. sidosryhmäteoria).

Tutkimuksessa käytetään laadullista tutkimusotetta. Kaksivaiheisen analyysin ensimmäisessä vaiheessa yhtiöiden veroraportteja analysoidaan vertaamalla niitä valtioneuvoston kanslian (VNK) omistajaohjauksen ohjeistukseen⁷³ verojen maakohtaisesta raportoinnista. Artikkelissa tarkastellaan vuoden 2018 veroraportteja, jotka tutkimuksen empiirisen osan toteuttamisen aikaan olivat tuoreimmat saatavilla olevat veroraportit. Tässä tarkastelussa kohteena ovat vain yhtiöiden vuosikertomuksen tai vastuullisuusraportoinnin yhteydessä julkaisemat veroraportit. Tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen yhteydessä esitettyjä lakisääteisiä tietoja esimerkiksi veroista tai yhtiön konsernirakenteesta ei lueta kuuluvaksi veroraportointiin. Valtion omistajaohjauksen ohjeistuksessa veroista raportoitavat tiedot on jaettu (1) strategiaa ja toimintaperiaatteita koskeviin tietoihin, (2) kvantitatiivisiin verotietoihin sekä (3) vapaaehtoiisiin tietoihin⁷⁴.

Ensimmäisen vaiheen sisällönanalyysiin valittujen yhtiöiden veroraportointia tarkastellaan erillisen veroraportoinnin perusteella. Sisällönanalyysin yhteydessä tiettyjä lisätietoja esimerkiksi yhtiöiden konsernirakenteesta on kuitenkin voitu hakea myös tilinpäätöksistä. Veroista raportointi on valtion enemmistöomisteisille yhtiöille pakollista ja vähemmistöomisteisille yhtiöille vastaavaa raportointia suositellaan.

Toisessa vaiheessa aineisto analysoidaan *teoriaohjaavan* sisällönanalyysin avulla. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä on tyypillisesti kyse abduktiivisesta päättelystä⁷⁵. Teoreettisessa viitekehyksessä tarkastellaan, miten veronmaksu linkittyy yrityksen yhteiskuntavastuuseen ja miten teoriat selittävät yrityksen veroraportointia. Pääpaino on verojen *raportoimisessa osana yrityksen yhteiskuntavastuuta*, eikä tutkimuksen tarkoituksena ole pyrkiä määrittelemään esimerkiksi kuinka paljon vastuullisesti toimivien yritysten olisi maksettava veroja. Tarkoitus ei myöskään ole perehtyä erilaisiin verosuunnittelun tai verojen välttelämisen mahdollistaviin menettelyihin tai järjestelyihin.

Sisällönanalyysiin valittujen yhtiöiden veroraportit eli artikkelin varsinainen aineisto on laajuudeltaan yhteensä 32 sivua. Yhtiöiden veroraporttien sisältö on VNK:n omistajaohjauksen ohjeistusta mukailleen luokiteltu kuuteen ryhmään. Pääluokat ovat yleiset verotukseen liittyvät toimintaperiaatteet, raportointi ja olennaisuus, kvantitatiiviset verotiedot, veroparatiiseja koskevat tiedot, muut kvantitatiiviset verotiedot sekä vapaaehtoiset lisätiedot. Pääluokat ja niiden alaluokat on esitetty kuviossa 2.

⁷³ Valtioneuvoston kanslia 2014, s. 2.

⁷⁴ Valtioneuvoston kanslia 2014, s. 2–3.

⁷⁵ Tuomi – Sarajarvi 2018, s. 109–110.

Yleiset verotukseen liittyvät toimintaperiaatteet	<ul style="list-style-type: none"> •Veroasioiden organisointi ja johtaminen •Verostrategia ja verosuunnittelun pääperiaatteet
Raportointi ja olennaisuus	<ul style="list-style-type: none"> •Raportointiperiaatteet •Olennaisuuden määrittely •Selvitys raportoimatta jätetyistä tai arvion varaan perustuvista kvantitatiivisista eristä
Kvantitatiiviset verotiedot	<ul style="list-style-type: none"> •Veronmaksua kuvaavat tunnusluvut maittain •Maksetut ja tilitetyt verot maittain •Maksetut ja tilitetyt verot verolajeittain
Veroparatiiseja koskevat tiedot	<ul style="list-style-type: none"> •Kaikki veroparatiiseihin maksetut ja tilitetyt verot maittain ja verolajeittain sekä vastaanotetut julkiset tuet
Muut kvantitatiiviset verotiedot	<ul style="list-style-type: none"> •Vastaanotetut julkiset tuet •Hankittujen tai myytyjen yhtiöiden osuus
Vapaaehtoiset lisätiedot	<ul style="list-style-type: none"> •Investoinnit ja hankinnat maittain •Verojen täsmäytyslaskelmat •Vertailutiedot aikaisemmilta tilikausilta •Ulkopuolinen riippumaton varmennus

Kuvio 2. Tietojen ryhmittely pää- ja alaluokkiin ensimmäisen vaiheen sisällönanalyysissä

Analyysovaiheessa yhtiöiden veroraporteista on etsitty VNK:n omistajanohjauksen mukaiset vaaditut tiedot, jotka on ryhmitelty yllä esiteltyihin luokkiin. Raportointikriteerit tarkentuivat vielä aineistoon perehtymisen myötä. Analyysiä tehtäessä aineiston pariin on palattu useita kertoja, jotta kaikki raportointikriteereihin liittyvä tieto on varmasti huomioitu analyysissä. Tämän jälkeen on muodostettu yhteenveto sisällönanalyysin tuloksista. Lopuksi kappaleessa 6 sisällönanalyysin tuloksia on tarkasteltu suhteessa teoreettiseen viitekehukseen.

5. Sisällönanalyysin tulokset

5.1. Tulokset pääluokittain

Yhtiöiden veroraportteja tarkastellaan analyysissä kuuden pääluokan avulla. Veroraporttien sisältö analysoidaan pääluokittain. Jokaisesta pääluokasta esitetään kaikkia kuutta yhtiötä koskeva taulukko siitä, täyttävätkö yhtiöiden veroraportit analyysin perusteella VNK:n omistajanohjauksen vaatimukset. Analyysissä on käytetty kolmea kategoriaa: ”kyllä”, ”ei” ja ”osittain”. Taulukoissa yhtiöt on jaettu kolmeen ryhmään sen mukaan, onko kysymys valtion kokonaan omistamista yhtiöistä (Posti ja Gasum), valtion enemmistöomisteisista yhtiöistä (Finnair ja Fortum) vai valtion vähemmistöomisteisista yhtiöistä (Kemira ja Stora Enso). Pääluokkien jälkeen tarkastellaan vielä

lyhyesti yhtiöiden veroraporteissaan ilmoittamia muita tietoja, joita ei voida suoraan liittää omistajaohjauksen ohjeistuksen kriteereihin.

Yleisten verotukseen liittyvien toimintaperiaatteiden raportoiminen on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Yleisten verotukseen liittyvien toimintaperiaatteiden raportoiminen

Yleiset verotukseen liittyvät toimintaperiaatteet	Ryhmä 1		Ryhmä 2		Ryhmä 3	
	Posti	Gasum	Finnair	Fortum	Kemira	Stora Enso
Veroasioiden organisointi ja johtaminen	Kyllä	Kyllä	Ei	Kyllä	Kyllä	Ei
Verostrategia ja verosuunnittelun pääperiaatteet	Kyllä	Osittain	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä

Kokonaisuudessaan Fortumin veroraportti antaa perusteellisen kuvan veroasioiden organisoinnista ja johtamisesta yhtiöstä. Raportti antaa myös tietoa tarkastus- ja riskivaliokunnan tekemistä veroasioihin liittyvistä toimenpiteistä, jotka koskevat esimerkiksi merkittävimpiä epävarmuustekijöitä.⁷⁶ Gasum kertoo verostrategiansa tavoitteeksi joustavuuden, investointien ja osingonmaksun varmistamisen. Sen veroraportissa ei kuitenkaan ole mainintaa verosuunnittelusta, minkä vuoksi se täyttää alaluokan raportoinnin kriteerit vain osittain.⁷⁷ Stora Enson raportissa ollaan verosuunnittelun suhteen hyvin avoimia. Stora Enson raportissa luetellaan viisi eri toimintoa, joissa Stora Enso nauttii edullisesta verokohtelusta sekä todetaan kiertelemättä, että yhtiö on valmis tarttumaan valtioiden tarjoamiin verovapautuksiin tai muihin verohoukuttimiin, kunhan ehdot ovat kohtuullisia. Veroista lausutaankin ”[a]s with any other business expense, however, we have an obligation to manage our tax costs as part of our financial responsibility to societies and shareholders.”⁷⁸

Raportointi ja olennaisuus pääluokan raportoiminen on esitetty taulukossa 2. Esimerkiksi Posti täsmentää raportissaan noudattavansa avointa ja läpinäkyvää raportointia veroistaan ja että raportin tiedot perustuvat kirjanpitoon. Raportissa on myös selitetty, mitä veroilla, tilitetyillä sekä maksetuilla veroilla tarkoitetaan. Lisäksi perustellaan, että raportissa käytetty maantieteellinen jakauma on johdonmukainen, sillä samaa jakaumaa käytetään myös konsernitilinpäätöksessä.⁷⁹ Myös Stora Enso on veroraportissaan esittänyt, mitä maksetuilla ja tilitetyillä veroilla tarkoitetaan⁸⁰.

Taulukko 2. Raportointi ja olennaisuus

⁷⁶ Fortum 2019b, s. 3–4.

⁷⁷ Gasum 2019c, s. 61.

⁷⁸ Stora Enso 2019, s. 86.

⁷⁹ Posti 2019b, s. 40.

⁸⁰ Stora Enso 2019, s. 87.

Raportointi ja olennaisuus	Ryhmä 1		Ryhmä 2		Ryhmä 3	
	Posti	Gasum	Finnair	Fortum	Kemira	Stora Enso
Raportointiperiaatteet	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Osittain
Olennaisuuden määrittely	Kyllä	Ei tarvetta	Kyllä	Ei	Ei	Osittain
Selvitys raportoimatta jätetyistä tai arvion varaan perustuvista eristä	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei	Ei	Ei

Omistajaohjauksen ohjeistus antaa yhtiöille vapaat kädet veroraportoinnissa käytetyn olennaisuuden määrittelyyn. Olennaisuusperiaatteen määrittely on tärkeä osa veroraportointia, sillä olennaisuudella on huomattava vaikutus raportoinnin yksityiskohtaisuuteen ja kokonaiskuvan muodostamiseen verokertymän jakautumisesta. Kun tarkastellaan Postin määrittelemää olennaisuutta, havaitaan, että raportissa käytetään kahta eri olennaisuusrajaa. Raportissa todetaan ensinnäkin, että tytäryhtiöt, joiden liikevaihto alittaa miljoona euroa, on rajattu raportoinnin ulkopuolelle. Kuitenkin laskettaessa yhteen Postin veroraportissaan ilmoittamien maantieteellisten alueiden liikevaihto, täsmää tämä konsernitilinpäätöksen liikevaihtoa koskeviin tuloslaskelman liitetietoihin. Tästä on pääteltävä, että ryhmään ”muut maat” sisältyvät kaikki konserniin kuuluvat yhtiöt. Posti perustelee muiden maiden esittämistä yhtenä ryhmänä maakohtaisella viiden miljoonan euron olennaisuusrajalta. Viisi miljoonaa euroa on laskettu maksettavien verojen määrästä.⁸¹ Gasumin raportissa todetaan, että olennaisuuden määrittely ei ole tarpeen, koska konsernin veroraportissa raportoitujen maiden liikevaihto kattaa koko konsernin tilinpäätöksen mukaisen liikevaihdon. Stora Enson mukaan yhtiön verojalanjälkeen lasketaan mukaan yhtiöt, joista sen omistusosuus on vähintään puolet sekä henkilöstömäärä vähintään kymmenen tai liikevaihto vähintään viisi miljoonaa euroa. Raportissa ei kuitenkaan käy ilmi, että verojen maakohtaisessa jaottelussa olisi käytetty jotain *olennaisuusrajaa*.

Postin selvityksen mukaan syy raportoimatta jättämiselle on raportoimatta jätettyjen verojen vähäinen määrä sekä maakohtaisen raportoinnin mahdollisesti aiheuttama luottamuksellisten tietojen tulo yleiseen tietoon⁸². Myös Finnair on selvittänyt raportoimatta jätettyjä tietoja, jotka koskevat yhtiön vastaanottamia julkisia tukia. Finnairin eri valtioiden viranomaisilta vastaanottamia lentoliikenteen tukia ei ole raportoitu, koska yhtiön mukaan kyseessä on liikesalaisuus.⁸³ Fortum ei raportissaan kerro syytä sille, miksi kaikkia vaadittuja maakohtaisia tietoja ei ole raportoitu. Kemiran ja Stora Enson veroraportit eivät myöskään anna selvitystä raportoimatta jätetyistä maakohtaisista tiedoista.

Kvantitatiivisten verotietojen raportoiminen kaikkien yhtiöiden osalta on esitetty taulukossa 3. Omistajaohjauksen ohjeistuksen mukaan yhtiöt saavat valita vapaasti veronmaksua parhaiten kuvaavat tunnusluvut maakohtaisiin raporteihin. Tässä tarkastelussa maakohtaisten vertailutunnuslukujen raportointia on edellytetty saman olennaisuusperiaatteen mukaan kuin maakohtaisten verojenkin raportointia. Posti ja Gasum raportoivat molemmat liikevaihdon, tuloksen ennen veroja sekä henkilöstömäärän⁸⁴. Posti raportoi Suomen ja Venäjän tiedot maakohtaisesti olennaisuusrajana viiden miljoonan euron verojen määrä. Vertailutunnusluvut Skandinaviasta ja

⁸¹ Posti 2019b, s. 40.

⁸² ibid 2019b, s. 40.

⁸³ Finnair 2019b, s. 40.

⁸⁴ Gasum 2019c, s. 62, Posti 2019b, s. 41.

muista maista esitetään yhtenä kokonaisuutena.⁸⁵ Gasum raportoi Suomen, Norjan ja Ruotsin vertailutunnusluvut⁸⁶, jotka kattavat koko konsernin tiedot.

Taulukko 3. Kvantitatiivisten verotietojen raportoiminen

Kvantitatiiviset verotiedot	Ryhmä 1		Ryhmä 2		Ryhmä 3	
	Posti	Gasum	Finnair	Fortum	Kemira	Stora Enso
Veronmaksua kuvaavat tunnusluvut maittain	Kyllä	Kyllä	Osittain	Osittain	Ei	Ei
Maksetut ja tilitetyt verot maittain	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Osittain	Ei	Osittain
Maksetut ja tilitetyt verot verolajeittain	Osittain	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Osittain

Finnairin maakohtaisesti raportoiduissa henkilömäärissä on pieniä puutteita. Fortum toteaa raportissaan, että sillä on toimintaa yli 20 maassa⁸⁷. Koska Fortum ei ole avannut olennaisuusperiaatettaan, jonka perusteella maakohtaiset tiedot tulisi antaa, raportointikriteeri ei täyty puutteellisten maakohtaisten vertailutunnuslukujen vuoksi. Kemira ja Stora Enso eivät kumpikaan ole raportoineet vertailutunnuslukuja, joihin maa- tai liiketoiminta-aluekohtaiset verot olisi mahdollista suhteuttaa.

Veroparatiisin määritelmä jää omistajaohjauksen ohjeistuksessa tulkinnanvaraiseksi. Veroparatiisin käsitettä on kuvattu lyhyesti tämän artikkelin johdannossa. Omistajaohjauksen ohjeistuksessa edellytetään kuitenkin veroparatiiseiksi luettavien valtioiden osalta raportoimaan kaikki maksettavat ja tilitettävät verot sekä julkiset tuet maittain ja verolajeittain ilman että olennaisuusperiaatteeseen turvautuminen olisi tässä kohdassa sallittua. Yhtiöiden veroparatiiseja koskevien tietojen raportoiminen on esitetty taulukossa 4. Posti ei raportoinnissaan viittaa OECD:n veroparatiisimääritelmiin, vaan siihen, että Posti ymmärtää veroparatiiseina valtiot, joissa tuloverokanta on huomattavasti Suomessa maksettavaa yhteisöverokantaa matalampi. Yhtiö myös toteaa, että sillä ei ole toimintaa tällaisissa maissa.⁸⁸

Taulukko 4. Veroparatiiseja koskevat tiedot

Veroparatiiseja koskevat tiedot	Ryhmä 1		Ryhmä 2		Ryhmä 3	
	Posti	Gasum	Finnair	Fortum	Kemira	Stora Enso
	Kyllä	Ei tarvetta	Ei	Osittain	Ei	Ei

Gasum ei raportissaan mainitse veroparatiiseja, koska yhtiön liikevaihto kertyy kokonaan Suomesta, Ruotsista ja Norjasta. Fortum sisällyttää verojalanjälkiraporttiinsa kappaleen ”tiedot

⁸⁵ Posti 2019b, s. 40–41.

⁸⁶ Gasum 2019c, s. 62.

⁸⁷ Fortum 2019b, s. 1 ja 8–9.

⁸⁸ Posti 2019b, s. 4.

veroparatiiseiksi katsottuihin maihin rekisteröidyistä yhtiöistä”, jossa mainitaan OECD:n, EU:n ja Global Forumin veroparatiisilistaukset. Lisäksi Fortum käyttää myös laajempaa tulkintaa veroparatiiseista kirjoittamalla, että ”[v]iimeaikaisessa keskustelussa myös Alankomaat ja Irlanti on mainittu veroparatiiseina”⁸⁹. Tiedot Alankomaiden ja Irlannin veroista sekä maiden vertailutunnusluvut on raportoitu maakohtaisessa erittelyssä. OECD:n, EU:n ja Global Forumin mukaisiin veroparatiisivaltioihin viitaten Fortum raportoi vakuutusyhtiöstä Guernseyllä sekä tutkimus- ja kehittämisrahastosta, joka sijaitsee Cayman-saarilla. Fortum raportoi vain näiden yhtiöiden yhteenlasketun veron, sekä korostaa, että verotus tapahtuu normaalin käytännön mukaan Suomessa⁹⁰. Näistä yhtiöistä ei kuitenkaan raportoida muita vaadittuja tietoja, kuten vertailutunnuslukuja, eikä veroja verolajeittain tai edes maakohtaisesti. Fortum ei myöskään raportoinnissaan mainitse vastaanotettuja julkisia tukia veroparatiiseiksi katsottujen valtioiden osalta.

Muut kvantitatiiviset verotiedot on esitetty taulukossa 5.

Taulukko 5. Muut kvantitatiiviset verotiedot

Muut kvantitatiiviset verotiedot	Ryhmä 1		Ryhmä 2		Ryhmä 3	
	Posti	Gasum	Finnair	Fortum	Kemira	Stora Enso
Vastaanotetut julkiset tuet	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei	Ei	Ei
Hankittujen tai myytyjen yhtiöiden osuus	Ei	Kyllä	Ei	Osittain	Ei	Ei

Fortum raportoi hankkineensa 47 %:n osuuden Uniper SE nimisestä yhtiöstä sekä hankintaan liittyvistä verotuksen kannalta kiinnostavista omistusjärjestelyistä. Tilinpäätöksestä käy kuitenkin ilmi, ettei Uniper ollut ainoa yrityshankinta tilikaudella 2018.

Omistajaohjauksen ohjeistuksessa mainitaan erikseen vielä tiettyjä vapaaehtoisia tietoja, joita yhtiöt voivat halutessaan raportoida. Veroraportoinnin vapaaehtoisten lisätietojen raportoiminen on esitetty taulukossa 6.

Taulukko 6. Vapaaehtoisten lisätietojen raportoiminen

Vapaaehtoiset lisätiedot	Ryhmä 1		Ryhmä 2		Ryhmä 3	
	Posti	Gasum	Finnair	Fortum	Kemira	Stora Enso
Investoinnit ja hankinnat maittain	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei
Verojen täsmäytyslaskelmat	Osittain	Osittain	Ei	Kyllä	Kyllä	Ei
Vertailutiedot aikaisemmalta tilikausilta	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Ulkopuolinen riippumaton varmennus	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Kyllä

⁸⁹ Fortum 2019b, s. 11.

⁹⁰ Fortum 2019b, s. 11.

Kriteeri verojen täsmäytyslaskelmista täyttyy, jos yhtiö on esittänyt koko konsernin efektiivisen verokannan sekä laskennallisten verosaamisten ja -velkojen muutosten laskelmat. Postilla ja Gasumilla oli puutteita näissä.

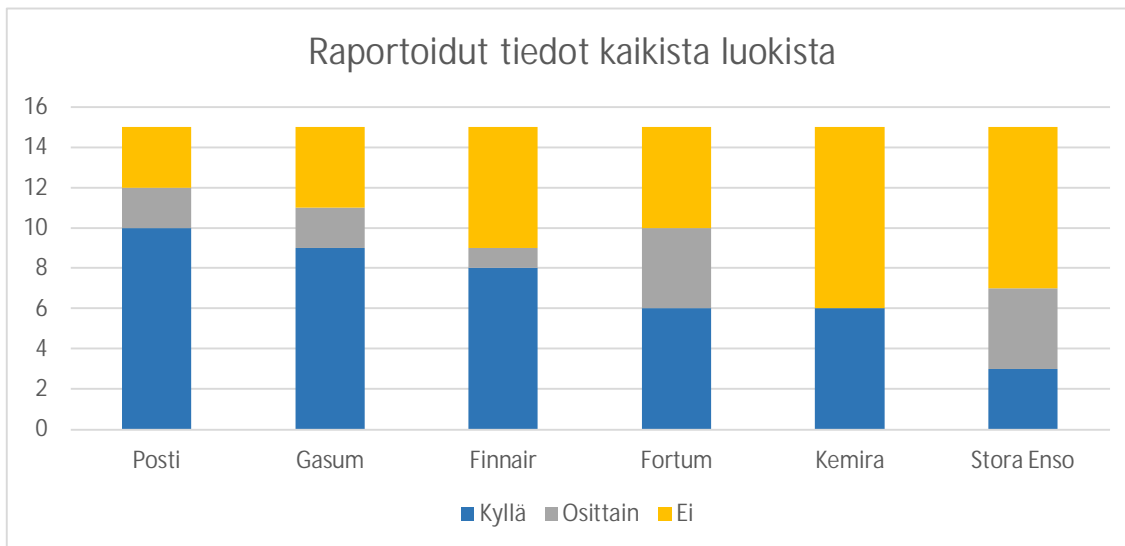
5.2. Yhteenveto veroraporttien sisällöstä

Taulukossa 7 on esitetty yhteenveto kaikista omistajaohjauksen ohjeistuksesta johdetuista raportointikriteereistä. Yhteenvetotaulukon perusteella voidaan todeta, että kaikkien yhtiöiden osalta parhaiten raportoidut kriteerit ovat verostrategia ja verosuunnittelun pääperiaatteet, raportointiperiaatteet, verojen erittely verolajeittain sekä vapaaehtoisisten kriteerien luokasta vertailutiedot aikaisemmilta tilikausilta. Heikoiten raportoituja kriteerejä ovat raportoimatta jätettyjen tai arvion varaan perustuvien erien selvitykset, julkiset tuet sekä vapaaehtoisten kriteerien luokasta hankittujen tai myytyjen yhtiöiden osuudet ja investoinnit. Myöskään veroraportoinnin kattavia ulkopuolisia varmuuksia ei ole hankittu Stora Ensoa lukuun ottamatta.

Taulukko 7. Yhteenveto kaikista tarkastelukriteereistä

Kaikki tarkastelukriteerit	Ryhmä 1		Ryhmä 2		Ryhmä 3	
	Posti	Gasum	Finnair	Fortum	Kemira	Stora Enso
Veroasioiden organisointi ja johtaminen	Kyllä	Kyllä	Ei	Kyllä	Kyllä	Ei
Verostrategia ja verosuunnittelun pääperiaatteet	Kyllä	Osittain	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Raportointiperiaatteet	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Osittain
Olenaisuuden määrittely	Kyllä	Ei tarvetta	Kyllä	Ei	Ei	Osittain
Selvitys raportoimatta jätetyistä tai arvion varaan perustuvista eristä	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei	Ei	Ei
Veronmaksua kuvaavat tunnusluvut maittain	Kyllä	Kyllä	Osittain	Osittain	Ei	Ei
Maksetut ja tilitetyt verot maittain	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Osittain	Ei	Osittain
Maksetut ja tilitetyt verot verolajeittain	Osittain	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Osittain
Veroparatiiseja koskevat tiedot	Kyllä	Ei tarvetta	Ei	Osittain	Ei	Ei
Vastaanotetut julkiset tuet	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei	Ei	Ei
Hankittujen tai myytyjen yhtiöiden osuus	Ei	Kyllä	Ei	Osittain	Ei	Ei
Investoinnit ja hankinnat maittain	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei
Verojen täsmäytyslaskelmat	Osittain	Osittain	Ei	Kyllä	Kyllä	Ei
Vertailutiedot aikaisemmalta tilikausilta	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Ulkopuolinen riippumaton varmennus	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Kyllä

Kuviossa 3 yhteenvetotaulukon sisältämä informaatio on esitetty kaikkien raportointikriteerien osalta pylväsdiagrammin muodossa (15 eri osa-alueita), joka havainnollistaa kenties paremmin yhtiöiden suoriutumista ja mahdollistaa yritysten vertailun. Taulukosta havaitaan, että valtion kokonaan omistamat yhtiöt Posti ja Gasum ovat raportoineet veroistaan paremmin muihin yhtiöihin verrattuna, kun raportointia verrataan omistajaohjauksen ohjeistukseen. Heikoimmin veroistaan ovat raportoineet valtion vähemmistöomisteiset pörssiyritykset Stora Enso ja Kemira.

Kuvio 3. Raportoidut tiedot kaikista luokista

6. Tulosten analysointi suhteessa sidosryhmä- ja legitimaatioteoriaan

Sidosryhmäteoria ja legitimaatioteoria eroavat toisistaan, kun tarkastellaan vaikuttimia yhteiskuntavastuuraportoinnin taustalla. Sidosryhmäteorian mukaan motiivit raportoinnille ovat lähtökohtaisesti vilpittömämpiä, sillä yhteiskuntavastuusta raportoidaan tärkeiden sidosryhmien hyväksi. Legitimaatioteorian mukaan yhteiskuntavastuuraportointia motivoi oman aseman puolustaminen. Kyseessä on eräänlainen riskienhallinnan työkalu, jolla pyritään korjaamaan mainekolhu yleisön silmissä. Raportointi voi olla myös ennaltaehkäisevää. Valtion enemmistöomisteisilla yhtiöillä ja osin vähemmistöomisteisilla yhtiöilläkin veroraportointiin vaikuttaa luonnollisesti omistajaohjauksen ohjeistus. Omistajaohjauksen ohjeistuksen taustalla on kuitenkin julkisuudessa esillä ollut lisääntynyt tarve läpinäkyvää ja vastuullista veroraportointia kohtaan. Veroinformaation kysynnän taustalla vaikuttavat *sidosryhmät*. Ohjeistuksen puitteissa yrityksillä on kuitenkin paljon vapauksia muotoilla informaatiota ja nostaa esille tiettyjä osa-alueita omien tarkoituserien tehostamiseksi. Tämä näkyy tarkasteltavien yhtiöidenkin kohdalla erilaisissa painotuksissa sekä sisällönanalyysin tuloksissa. Yhtiöt eivät esimerkiksi halua paljastaa kvantitatiivisia verotietoja kaikkien maiden osalta ja turvautuvat olennaisuusperiaatteeseen tai yksinkertaisesti jättävät tiedot raportoimatta. Veroraportointia yhteiskuntavastuun yhteydessä käytetäänkin toisinaan keinona omien päämäärien ajamiseksi, jolloin raportoidussa informaatiossa korostuvat tietyt painotukset⁹¹.

Sisällönanalyysissä tarkastelluista yhtiöistä Posti, Fortum ja Stora Enso ovat viime vuosina olleet esillä aggressiivisen verosuunnittelun tai veroparatiisiyhteyksien vuoksi. Yle Mot toi vuonna 2016 esille Postin veroparatiiseja sisältävän konsernirakenteen⁹². Fortum on joutunut arvostelun kohteeksi muun muassa Uniper-yrityskaupan vuoksi, jota on rahoitettu irlantilaisen holdingyhtiön kautta. Aiheesta uutisoivat muun muassa Iltalehti ja Talouselämä vuonna 2019⁹³. Stora Enson verokäyttäytymistä on kritisoitu Ylösen ja Laineen tutkimuksessa⁹⁴ sekä lisäksi Stora Enson menettely on ollut esillä laajemminkin mediassa. Stora Enso oli kohteena esimerkiksi eri kansalaisjärjestöjen yhdessä järjestämässä Veroparatiisimatkat-kampanjassa vuonna 2014, johon tuhannet kansalaiset osallistuivat lähettämällä postikortteja tai verkkovetoomuksia avoimemman

⁹¹ Godfrey 2005 ja Hardeck – Kim 2016.

⁹² Yle Mot 2016.

⁹³ Kankare 2019.

⁹⁴ Laine – Ylönen 2015.

veronmaksun puolesta⁹⁵. Myös kansalaisjärjestö Finnwatch on maininnut Postin, Fortumin, Stora Enson sekä Finnairin aggressiivista verosuunnittelua käsittelevissä julkaisuissaan⁹⁶.

Edellä mainittujen yhtiöiden kohdalla *legitimaatioteoria* voisi motivoida veroraportointiin keinona oikeuttaa yrityksen toimet tai parantaa näiden mainetta. Tavallista laajempi raportointi voisikin olla seurausta yrityksen kohtaamasta mainekohusta. Tällöin yritys pyrkii palauttamaan legitimaationsa kattavalla raportoinnilla.⁹⁷ Erityisesti Fortumin veroraportti sisältää kvantitatiivisiin verotietoihin nähden suuren määrän sanallista informaatiota. Fortumin veroraportti on myös kirjoitettu siten, että lukijalle välittyy kuva, että Fortum pyrkii puolustautumaan kritiikkiä vastaan. Tällaisia seikkoja veroraportoinnissa ovat veroympäristön muutosten kritisointi, yhtiön veronmaksusta paremman kuvan antavan vertailukelpoisen efektiivisen verokannan esittäminen ja Uniper-yrityskaupan sekä holdingyhtiöiden käytön perustelu. Monet yhtiöistä raportoivat ainakin näennäisen avoimesti veroparatiisiyhteyksistään. Veroparatiiseja koskevien kvantitatiivisten verotietojen sijaan veroraportoinnissa korostuvat perustelut tällaisille yhteyksille. Fortum, Finnair, Kemira ja Stora Enso myöntävät yhteydet veroparatiiseiksi miellettyihin valtioihin, mutta perustelevat toimintaansa niissä liiketoiminnallisilla syillä, historiallisella toiminnalla sekä toiminnan kansainvälisyydellä, jolloin toiminta tietyssä maassa ei ole vältettävissä. Lisäksi Finnair ja Fortum kertovat, että veroparatiiseissa toimivien yhtiöiden tulos verotetaan Suomessa normaalin verotuksen mukaan ja antavat ymmärtää, että yritys ei saavuta toiminnallaan verohyötyjä. Asian todellista laitaa on veroparatiiseja koskevien kvantitatiivisten verotietojen puuttuessa vaikea arvioida, mutta perustelut antavat yhtiöiden verokäyttäytymisestä positiivisemmän kuvan, verrattuna tilanteeseen, jossa kvantitatiiviset verotiedot olisi raportoitu omistajaohjauksen ohjeistuksen mukaan ilman erillisiä sanallisia perusteluja.

Veroraportoinnissa nousee myös esille se, että kaikki tarkasteltavat yhtiöt mainitsevat veroraportoinnissaan toimivansa lainmukaisesti, mikä sinänsä on perusolettama. Arkikielessä verojen vältteleminen, aggressiivinen verosuunnittelu ja myös verosuunnittelu ylipäättään saatetaan mieltää lain vastaiseksi toimeksi. Tämän vuoksi lain mukaan toimimisen korostaminen voimistaa kuvaa vastuullisesti toimivasta yrityksestä, joka ei välttele verojen maksua.

Yhtiöiden veroraporteissa korostuu myös *sidosryhmien* asema. Veroraportointi on yhtiön *lupaus* sidosryhmien suuntaan raportoida veroistaan avoimesti ja rehellisesti. Sidosryhmäajattelua on oletetusti korostettu kaikkien yhtiöiden yhteiskuntavastuuraportoinnissa, mutta Posti, Fortum, Kemira ja Stora Enso mainitsevat sidosryhmät vielä erikseen veroraportoinnin yhteydessä korostaen, että luotettava ja läpinäkyvä raportointi palvelee juuri sidosryhmien intressejä. Raportointi sidosryhmien hyväksi on linjassa sidosryhmäteorian kanssa. Kemira kertoo raportoivansa veroistaan sijoittajia ja muita sidosryhmiä varten⁹⁸. Postin mukaan taloudellinen vastuu ja veroraportointi palvelee yhteiskuntaa, työntekijöitä, ympäristöä sekä kaikkia muitakin sidosryhmiä⁹⁹. Fortum ja Stora Enso eivät raportoinnissaan kerro, minkä sidosryhmien tarpeeseen veroraportointia erityisesti tehdään. Sidosryhmäteorian mukaan merkityksellistä on se, mitkä ryhmät yritys näkee tärkeimpinä sidosryhminä, joiden tarpeet huomioidaan raportoinnissa ensisijaisesti¹⁰⁰. Kun tarkastellaan valtion omistamia yhtiöitä, tilanne on sikäli poikkeuksellinen, että valtio on näissä yhtiöissä sidosryhmä niin osakkeenomistajana kuin veronsaajana. Valtio rahoittaa yhteiskunnan toimintaa keräämällä verotuloilla, mutta myös osakkeenomistajana

⁹⁵ Eettisen kaupan puolesta ry 2015.

⁹⁶ Finnwatch 2015 ja Finnwatch 2016.

⁹⁷ Lanis – Richardson 2013, Mattia – Gillespie – Spee – Saqid 2019.

⁹⁸ Kemira 2019b, s. 2.

⁹⁹ Posti 2019b, s. 6.

¹⁰⁰ Longhorn ym. 2016, s. 22.

saamallaan osingoilla. Veroraportoinnin kannalta yhteiskunta ja valtio on katsottu tärkeimmiksi sidosryhmiksi¹⁰¹.

Osakkeenomistajien aseman painottaminen taas voidaan nähdä päinvastaisena kannanottona, sillä osakkeenomistajien intressiä korostavat näkökannat ovat eräänlainen vastavoima sidosryhmäteorialle. Sidoryhmäteoria pyrkii siten korostamaan muiden kuin osakkeenomistajien intressejä. Sidoryhmille suunnattujen panoksien voidaan ajatella heikentävän yrityksen lyhyen aikavälin voiton tavoittelua. Osingonmaksun turvaaminen tai osakkeenomistajien asema mainitaan veroraportoinnin yhteydessä Gasumin, Fortumin ja Stora Enson raporteissa. Toisin sanoen yhtiöiden verostrategian tarkoituksena voi olla osakkeenomistajien aseman varmistaminen samalla, kun veroraportointia tehdään sidoryhmien suuntaan.

Verojen merkitys yrityksen yhteiskuntavastuun osa-alueena ei ole pääteltävissä suoraan mistään yksittäisistä lauseista yhtiöiden veroraporteissa. Raportit antavat kuitenkin vihjeitä siitä, minkälainen suhtautuminen veroihin on ja kuinka korkealla yhteiskuntavastuuagendalla verot ovat. Sidoryhmien korostaminen on yksi keino osoittaa, että yritys pitää vastuullista veronmaksua tärkeänä. Gasum korostaa, että yhtiö on osallistunut aktiivisesti reilun ja yhtenäisen veroympäristön luomiseen ja Posti verostrategiansa vastuullisuutta ja veroraportoinnin avoimuutta ja läpinäkyvyyttä. Kemiran raportissa korostetaan useaan otteeseen korkeita eettisiä vaatimuksia sekä sitä, että Kemiran verostrategia on yhtiön strategian ja arvojen mukainen. Tämä viittaa siihen, että veroasioita pidetään tärkeänä osana yhteiskuntavastuuta.

Stora Enson raportissa niin ikään ilmaistaan veroraportoinnin olevan täysin linjassa yhtiön arvojen kanssa. Toisaalta Stora Enson raportissa todetaan, että yhtiöllä on yhteiskuntia ja osakkeenomistajia kohtaan velvollisuus hallita verokulujaan osana taloudellista vastuuta, minkä vuoksi verosuunnittelua harjoitetaan. Verokulujen hallitseminen velvollisuutena osakkeenomistajia kohtaan on ymmärrettävää, sillä tarkoituksena on turvata osakkeenomistajien asema. Toisaalta tällainen lause voidaan nähdä yhteiskuntavastuun kannalta ristiriitaisena ja yhteiskunta voi näyttäytyä omistajiin nähden toissijaisena sidoryhmän. Stora Enson veroraportti on raporteista muutenkin eniten osakkeenomistajien asemaa korostava. Se on esimerkiksi raporteista ainoa, joka viittaa veroihin kulueränä.

Fortumin veroraportista saadun kokonaiskuvan mukaan verojen tärkeyttä osana yhteiskuntavastuuta ei erityisemmin korosteta. Päinvastoin Fortumin veroraportoinnista välittyvä osin kriittinen suhtautuminen veroympäristön muutoksiin ja lisääntyneisiin raportointivaatimuksiin. Rivien välistä on mahdollista lukea, että aggressiivisen verosuunnittelun kitkemistarkoituksessa suunnitellut säännökset ovat Fortumille epämieluisia. Tässä yhteydessä on syytä huomata se, että laajentuneet raportointivaatimukset ovat väistämättä lisänneet yritysten hallinnollista taakkaa ja siten myös kustannuksia. Erityisesti lakiin perustuviin pakollisiin raportointivaatimuksiin voi liittyä lisäksi hankalia oikeudellisia tulkintakysymyksiä siitä, mitä on raportoitava ja missä laajuudessa.¹⁰²

Finnairin ja Gasumin veroraportit ovat sävyllään muita raportteja neutraalimpia. Lukijalle välittyvä kuva, että veroraportointiin suhtaudutaan kuten mihin tahansa pakolliseen raportointiin, ilman sen suurempaa tunnelatausta. Finnairin raportissa verotusta koskevat periaatteet todetaan ytimekkäästi kiertelemättä ja ilman ylimääräistä toistoa. Raportointi keskittyy enemmän raportointiperiaatteisiin ja kvantitatiivisia verotietoja koskeviin tarkennuksiin. Gasumin veroraportti painottuu myös veroasioiden organisointiin, kvantitatiivisiin verotietoihin sekä veroympäristöön, eikä ylikorosta

¹⁰¹ Dowling 2014, s. 183.

¹⁰² Ks. tarkemmin Salo – Urpilainen 2020, s. 450–452.

yhtiön vastuullista ja läpinäkyvää veropolitiikkaa. Yritysten välillä on siten havaittavissa eroja siinä, miten veroihin suhtaudutaan osana yhteiskuntavastuuta¹⁰³.

7. Lopuksi

Tässä tutkimuksessa valtio-omisteisten yhtiöiden maakohtaista veroraportointia on lähestytty omistajaohjausyksikön ohjeiden pohjalta. Sisällönanalyysin tulosten perusteella voidaan todeta, että valtion omistusosuudella on vaikutusta veroraportoinnin sisältöön. On kuitenkin tärkeä huomioida omistajaohjauksen ohjeistuksen puutteet, jotka heikentävät veroraportoinnin informatiivisuutta, läpinäkyvyyttä ja mahdollisuuksia arvioida yritysten verovastuullisuutta veroraportoinnin perusteella. Tällaisia puutteita omistajaohjauksen ohjeistuksessa ovat veroparatiisin suppea määritelmä, raportoinnin olennaisuusrajan määrittelemättömyys sekä epämääräiset selvitysvaatimukset raportoimatta jätettyjen tietojen osalta. Tutkimuksen tulokset yritysten vastuullisesta veroraportoinnista voidaan katsoa suuntaa antaviksi, mutta koska aineisto käsitti vain kuuden yhtiön veroraportit yhdeltä tilikaudelta, ei tutkimuksen perusteella voida tehdä laajempia yleistyksiä. Tutkimus poikkeaa kuitenkin kirjallisuuskatsauksessa esitellystä aikaisemmasta tieteellisestä tutkimuksesta siinä, että tässä artikkelissa tarkastelun kohteena ovat *valtionyhtiöt*, joiden rooli on poikkeuksellinen muihin yrityksiin nähden. Lisäksi useimmat aiemmat tutkimukset ovat luonteeltaan kvantitatiivisia, jolloin tutkimustulosten vertailu on ongelmallista.

Yritysten yhteiskuntavastuun korostuessa on todennäköistä, että veroraportoinnin ja erityisesti maakohtaisen veroraportoinnin merkitys tulevat jatkossa vahvistumaan. Yritysten veron maksun vastuullisuus säilynee keskustelun aiheena niin kauan kuin lainsäädäntö antaa mahdollisuudet aggressiiviseen verosuunnitteluun. Tosin veron kiertämiseen ja aggressiiviseen verosuunnitteluun on viime aikoina puututtu useilla OECD:n ja Euroopan unionin hankkeilla ja niiden perusteella tehdyillä verolainsäädännön muutoksilla. Esimerkkeinä voidaan mainita verosopimuksiin lisätyt veron kiertämistä estävät yleislausekkeet (*principal purpose test*)¹⁰⁴, veron kiertämistä estävä direktiivi¹⁰⁵ ja virka-apudirektiivin tietojen vaihtoa koskevien määräysten laajentaminen. Viimeksi mainittuun sisältyvät myös määräykset veroviranomaisille annettavasta maakohtaisesta raportoinnista ja siitä, miten erilaiset verosuunnittelurakenteet tulee raportoida veroviranomaisille.

Aiheeseen liittyikin paljon kiinnostavia jatkotutkimusmahdollisuuksia. Mikäli yritykset tulevaisuudessa omaksuvat laajemmin julkisen maakohtaisen raportoinnin, tutkimusaineistoa olisi saatavilla kattavammin, jolloin myös kvantitatiivinen tutkimus yritysten itsensä raportoimien verotietojen perusteella olisi toteutettavissa. Toinen edelleen lisätutkimusta edellyttävä aihealue on yritysten toisistaan poikkeavat kannanotot verojen roolista osana yhteiskuntavastuuta, sekä syyt, jotka näkemysten taustalla pohjimmiltaan vaikuttavat. Kolmanneksi olisi syytä tutkia sitä, miten niin pakollinen kuin vapaaehtoinenkin veroraportointi on vaikuttanut tosiasiallisesti yritysten veronmaksuun, ja millainen suhde verokertymän muutoksen ja veroraportoinnista yrityksille ja Verohallinnolle aiheutuvien kustannusten välillä on.

Lähteet

Kirjallisuus

¹⁰³ Kuten Laguir ym. (2015), Landry ym. (2013) ja Dowling (2014) toteavat, yritysten on tehtävä valintoja sen suhteen, mitä yhteiskuntavastuun osa-alueita halutaan erityisesti korostaa.

¹⁰⁴ Ks. tarkemmin Veikkola 2018a ja Veikkola 2018b.

¹⁰⁵ Neuvoston direktiivi (EU) 2016/1164, 12.7.2016, sisämarkkinoiden toimintaan suoraan vaikuttavien veron kiertämisen käytäntöjen torjuntaa koskevien sääntöjen vahvistamisesta.

- Avi-Yonah, Reuven S., Corporate taxation and corporate social responsibility. *Journal of Law & Business* 11 (1) 2014, s. 1–29.
- Cobham, Alex – Janský, Petr, Global distribution of revenue loss from corporate tax avoidance: re-estimation and country results. *Journal of International Development* 30 (2) 2018, s. 206–232.
- Davis, Angela – Guenther, David – Krull, Linda – Williams, Brian, Do socially responsible firms pay more taxes? *Accounting Review* 91 (1) 2016, s. 47–68.
- De la Cuesta-Gonzalez, Marta – Pardo, Eva, Corporate tax disclosure on CSR basis: a new reporting framework in the post-BEPS era. *Accounting, Auditing & Accountability Journal* 32(7) 2019. s. 2167–2192.
- Deegan, Craig – Rankin, Michaela, – Voght, Peter, Firms' disclosure reactions to major social incidents: Australian evidence. *Accounting Forum* 24 (1) 2000, s. 101–130.
- Deegan, Craig, Introduction: The legitimising effect of social and environmental disclosures – a theoretical foundation. *Accounting, Auditing and Accountability* 15 (3) 2002, s. 282–311.
- Dowling, Grahame R., The curious case of corporate tax avoidance: Is it socially irresponsible? *Journal of Business Ethics* 124 (1) 2014, s. 173–184.
- Duaro, Ana Paula, Aggressive Tax Planning in EU Law and in the Light of BEPS: The EC Recommendation on Aggressive Tax Planning and BEPS Actions 2 and 6. *Intertax* 43 (1) 2015.
- Englisch, Joachim – Becker, Johannes, International Effective Minimum Taxation – The GLOBE Proposal. *World Tax Journal* 11 (4) 2019, s. 483–529.
- Fallan, Even – Fallan, Lars, Corporate tax behaviour and environmental disclosure: Strategic trade-offs across elements of CSR? *Scandinavian Journal of Management* 35 (3) 2019, s. 2–15.
- Freeman, R. Edward, *Strategic management: A stakeholder approach*. Pitman, 1984.
- Freeman, R.E. – Harrison, J.S. – Wicks, A.C. – Parmar, B.L. – de Colle, S. *Stakeholder Theory: The State of the Art*, Cambridge University Press, Cambridge 2010.
- Garriga, Elisabet – Melé, Doménec, Corporate social responsibility theories: Mapping the territory. *Journal of Business Ethics* 53 (1/2) 2004, s. 51–71.
- Godfrey, Paul C., The relationship between corporate philanthropy and shareholder wealth: A risk management perspective. *The Academy of Management Review* 30 (4) 2005, s. 777–798.
- Gray, R. – Owen, D. – Adams, C, *Accounting & accountability: Changes and challenges in corporate social and environmental reporting*. Prentice Hall 1996.
- Guthrie, James – Parker, Lee D., Corporate social reporting: a rebuttal of legicimacy theory. *Accounting and Business Research* 19 (76) 1989, s. 343–352.
- Hanlon, Michelle – Shane Heitzman, A review of tax research, *Journal of Accounting and Economics* (50) 2010, s. 127–178.
- Hanlon, Michelle – Slemrod, Joel, What does tax aggressiveness signal? Evidence from stock price reactions to news about tax shelter involvement. *Journal of Public Economics* 93 (1) 2010, s. 126–141.
- Hardeck, Inga – Kirn, Tanja, Taboo or technical issue? An empirical assessment of taxation in sustainability reports. *Journal of Cleaner Production* 133 2016, s. 1337–1351.
- HJI Panayi, Christina, Is aggressive tax planning socially irresponsible? *Intertax* 42(10) 2015, s. 544–558.
- Hoi, Chun K. – Wu, Qiang – Zhang, Hao, Is corporate social responsibility (CSR) associated with tax avoidance? Evidence from irresponsible CSR activities. *The Accounting Review* 88 (6) 2013, s. 2025–2059.
- Huseynov, Fariz – Klamm, B. K., Tax avoidance, tax management and corporate social responsibility. *Journal of Corporate Finance* 18 (4) 2012, s. 804–827.
- Isomaa, Anita, OECD:n digiverohankkeen kehitys vuosien 2019 ja 2020 aikana. *Verotus* 5/2020, s. 556–566.

- Janský, Petr, The costs of tax havens: evidence from industry-level data. *Applied Economics* 52 (29) 2020, s. 3204–3218.
- Jones, Stewart – Baker, Max – Lay Ben Forrest, The relationship between CSR and tax avoidance: an international perspective. *Australian Tx Forum* 32(1) 2017, s. 95–127.
- Karjalainen, Jussi – Kasanen, Eero – Kinnunen, Juha – Niskanen, Jyrki, Dividends and tax avoidance as drivers of earning management, *Journal of Small of Business Management* 2020 (in press).
- Khaled, Wafa Ben – Mattia, Anesa – Lloyd-Smith, McKenzie David Arthur, Liberating numbers? Stactavism work for tax justice. *Academy of Management Proceedings* 2020(1).
- Kiesewetter, Dirk – Manthey, Johannes, Tax avoidance, value creation and CSR – a European perspective. *Corporate Governance* 17(5) 2017, s. 803–821.
- Knuutinen, Reijo, Hyvät pahat verot. *Docendo* 2017.
- Knuutinen, Reijo, Verosuunnittelun oikeudelliset ja yhteiskunnalliset rajat. *Alma Talent* 2020.
- Laguir, Issaem – Staglianò, Raffale – Elbaz, Jamal, Does corporate social responsibility affect corporate tax aggressiveness? *Journal of Cleaner Production* 107 2015, s. 662–675.
- Landry, Suzanne – Deslandes, Manon – Fortin, Anne, Tax aggressiveness, corporate social responsibility, and ownership structure. *Journal of Accounting, Ethics & Public Policy* 14 (3) 2013, s. 611–645.
- Lanis, Roman – Richardson, Grant, Corporate social responsibility and tax aggressiveness: An empirical analysis. *Journal of Accounting and Public Policy* 31 (1) 2012, s. 86–108.
- Lanis, Roman – Richardson, Grant, Corporate social responsibility and tax aggressiveness: A test of legitimacy theory. *Accounting, Auditing & Accountability Journal* 26 (1) 2013, s. 75–100.
- Longhorn, Monique – Rahim, Mia – Sadiq, Kerrie, Country-by-country reporting: An assessment of its objective and scope. *eJournal of Tax Research* 14 (1) 2016, s. 4–33.
- Lukka, Kari – Vinnari, Eija, Domain theory and method theory in management accounting research. *Accounting, Auditing & Accountability Journal* 27 (8) 201 s. 1308–1338.
- Mafrolla, Elizabetta, Tax avoidance in government-owned firms: Evidence from Italy. *Public Money & Management* 39(1) 2019, s. 186–192.
- Mattia, Anesa – Gillespie, Nicole – Spee, Paul – Saqid, Kerrie, The legitimation of corporate tax minimization. *Accounting, Organization and Society* 75 (May) 2019, s. 17–39.
- McCredie, Bronwyn – Kerrie, Sadiq, CSR and tax: a study in the transition from an ‘aggregate’ to ‘real entity’ view of corporations. *Pacific Accounting Review* 31 (4) 2019, s. 553–573.
- Melé, Domenec, Corporate social responsibility theories. *Teoksessa Crane, Andrew – McWilliams, Abigail – Matten, Dirk – Siegel, Donald (toim.) The Oxford Handbook of Corporate Social Responsibility*. Oxford University Press 2008.
- Nieminen, Martti, Kansainvälisen yritysverotuksen uudistusten arviointia: Tarkastelussa digitaalisen talouden verotus ja CC(C)TB, s. 55–84 teoksessa Seppo Penttilä – Pekka Nykänen – Martti Nieminen (toim.) *Parempaan yritysverotukseen*. Edita 2019.
- Nining, Apriliyana – Trisni, Suryarini, The effect of corporate governance and the quality of CSR to tax avoidation. *Accounting Analysis Journal* 7(3) 2018, s. 159–167.
- Niskala, Mikael – Tarna-Mani, Kaisa – Puroila, Jenni – Pajunen, Tomi, *Yritysvastuu: Raportointi- ja laskentaperiaatteet* (3. painos). ST-Akatemia 2019.
- Nykänen, Pekka, Korkojen vähennyskelpoisuus verosuunnittelun välineenä ja mahdollisuudet puuttua ilmiöön. *Edilex* 2016/14, www.edilex.fi/artikkelit/16625.
- O'Donovan, Gary, Environmental disclosures in the annual report: Extending the applicability and predictive power of legitimacy theory. *Accounting, Auditing and Accountability* 15 (3) 2002, s. 344–371.
- Ojala, Hannu – Kinnunen, Juha – Niemi, Lasse – Troberg, Pontus – Collis, Jill. What turns the taxman on? Tax aggressiveness, financial statements audits, and tax return adjustments in

small private companies. The international Journal of Accounting 55 (3) 2020, s. 2050011–52.

- Pinto, João, GloBE and EU Law: Assessing the Compatibility of the OECD's Pillar II Initiative on a Minimum Effective Tax Rate with EU Law and Implementing It within the Internal Market. World Tax Journal 12 (3) 2020, s. 465–498.
- Rusina, Aija, Name and shame? Evidence from the European Union tax haven blacklist. International Tax and Public Finance 27 (6) 2020, s. 1364–1424.
- Salo, Reijo – Urpilainen, Matti, Miltä hyvä näyttää – havaintoja verotuksen tietovirtojen muutoksesta. Verotus 4/2020, s. 447–456.
- Sikka, Prem – Willmoth, Hugh, The dark side of transfer pricing: Its role in tax avoidance and wealth retentiveness. Critical Perspectives on Accounting 21(4) 2010, s. 342–356.
- Sikka, Prem, Smoke and mirrors: Corporate social responsibility and tax avoidance. Accounting Forum 34 (3) 2010, s. 153–168.
- Suchman, Mark C., Managing legitimacy: Strategic and institutional approaches. The Academy of Management Review 20 (3) 1995, s. 571–610.
- Tuomi, Jouni – Sarajarvi, Anneli, Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi 2018.
- Tørsløv, Thomas R. – Wier, Ludvig S. – Zucman, Gabriel 2020, The missing profits of nations. NBER working paper series. Working Paper 24701. <http://www.nber.org/papers/w24701>.
- Veikkola, Elisa, Monenkeskisen yleissopimuksen principal purpose test -määräyksen tulkinnasta, osa I. Edilex 2018/19, www.edilex.fi/artikkelit/18861. (Veikkola 2018a)
- Veikkola, Elisa, Monenkeskisen yleissopimuksen principal purpose test -määräyksen tulkinnasta, osa II. Edilex 2018/39, www.edilex.fi/artikkelit/19184. (Veikkola 2018b)
- Viherkenttä, Timo, Quo vadis, kansainvälinen verotus? Verotus 5/2020, s. 567–577.
- Watson, Luke, Corporate social responsibility, tax avoidance, and earnings performance. Journal of the American Taxation Association 37 (2) 2015, s. 1–21.
- Xu, Bixia – Zeng, Tao, Profitability, state ownership, tax reporting and corporate social responsibility: evidence from Chinese listed firms. Social Responsibility Journal 12(1) 2016, s. 23-31.
- Ylönen, Matti – Laine, Matias, For logistical reasons only? A case study of tax planning and corporate social responsibility reporting. Critical Perspectives on Accounting 33 (1) 2015, s. 5–23.

Virallislähteet

- Euroopan komissio (2012), Suositus aggressiivisesta verosuunnittelusta. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=OJ:L:2012:338:TOC>. (haettu 23.9.2020).
- Euroopan komissio (2016a), Commission staff working document impact assessment. assessing the potential for further transparency on income tax information. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=SWD:2016:117:FIN>. (haettu 20.10.2019).
- Euroopan komissio (2016b), Council conclusions on the criteria for and process leading to the establishment of the EU list of non-cooperative jurisdictions for tax purposes. <https://www.consilium.europa.eu/media/24230/08-ecofin-non-coop-juris-st14166en16.pdf>. (haettu 29.1.2021).
- Euroopan parlamentti (2015), Bringing transparency, coordination and convergence to corporate tax policies in the european union. https://www.europarl.europa.eu/thinktank/fi/document.html?reference=EPRS_STU%282015%29558773. (haettu 1.10.2019).
- Euroopan unionin neuvosto (2020), Veroasioissa yhteistyöhaluttomia lainkäyttöalueita koskeva EU:n luettelo -Käytännestäntöryhmän (yritysverotus) raportti, jossa ehdotetaan muutoksia 18. helmikuuta 2020 annettujen neuvoston päätelmien liitteisiin. <https://eur-lex.europa.eu/legal->

content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020XG1007(01)&qid=1612010181920&from=FI.
(haettu 29.1.2021).

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tuloverolain, elinkeinotulon verottamisesta annetun lain sekä eräiden muiden verolakien muuttamisesta. HE 185/2013 vp.

HM Revenue & Customs, Measuring tax gaps 2020 edition, Tax gap estimates for 2018 to 2019. An Official Statistics release 9 July 2020.

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/907122/Measuring_tax_gaps_2020_edition.pdf. (haettu 29.1.2021).

OECD (2019), Glossary of tax terms. <http://www.oecd.org/ctp/glossaryoftaxterms.htm>. (haettu 20.10.2019)

Työ- ja elinkeinoministeriö (2019), Kilpailukykyneuvostossa 28.11. esillä kuluttajien oikeudet ja yritysten veroraportointi. https://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/1410877/kilpailuky-kyneuvostossa-28-11-esilla-kuluttajien-oikeudet-ja-yritysten-veroraportoin-1. (haettu 9.1.2020).

Valtioneuvoston kanslia (2014), Ohjeistus valtion enemmistöomisteisille yhtiöille maakohtaisten verojen raportointiin. Valtioneuvoston kanslia Omistajaohjaus.

<https://vnk.fi/omistajaohjaus/aineistopankki>. (haettu 15.10.2019).

Valtioneuvoston kanslia (2016), Valtion omistajapolitiikkaa koskeva valtioneuvoston periaatepäätös. <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=0900908f804c3d4a>. (haettu 16.1.2020).

Vuosikertomukset ja yritys vastuuraportit

Finnair (2019a), Tilinpäätös 2018. <https://investors.finnair.com/fi/reports-and-presentations>. (haettu 16.1.2020).

Finnair (2019b), Vastuullisuusraportti 2018. https://investors.finnair.com/~/_media/Files/F/Finnair-IR/documents/fi/reports-and-presentation/2019/finnair-vastuullisuusraportti-2018.pdf. (haettu 15.1.2020).

Fortum (2019a), Taloudelliset tiedot 2018. <https://www.fortum.fi/tietoa-meista/sijoittajille/raportit-ja-esitykset>. (haettu 14.1.2020).

Fortum (2019b), Verojalanjälki 2018. https://www.fortum.fi/sites/g/files/rkxjap156/files/investor-documents/fortum_verojalanjalki_2018.pdf. (haettu 15.1.2020).

Gasum (2019a), Gasum lyhyesti. <https://www.gasum.com/gasum-yrityksena/organisaatio/gasum-lyhyesti/>. (haettu 14.1.2020).

Gasum (2019b), Tilinpäätös 2018. <https://www.gasum.com/gasum-yrityksena/organisaatio/avainluvut/>. (haettu 16.1.2020).

Gasum (2019c), Yritysvastuuraportti 2018. <https://www.gasum.com/gasum-yrityksena/medialle/julkaisut/>. (haettu 15.1.2020).

Kemira (2019a), Tilinpäätös 2018. <https://www.kemira.com/fi/yri-tys/sijoittajat/raportit-ja-esitykset/>. (haettu 12.12.2019).

Kemira (2019b), Verojalanjälki 2018.

<https://www.kemira.com/fi/yri-tys/sijoittajat/taloustieto/verojalanjalki/>. (haettu 12.12.2019).

Posti (2019a), Tilinpäätös 2018. <https://www.posti.com/hallinnointi/raportit-ja-esitykset/vuosikertomukset/>. (haettu 15.1.2020).

Posti (2019b), Vastuullisuusraportti 2018. <https://www.posti.com/hallinnointi/raportit-ja-esitykset/vuosikertomukset/>, 16.1.2020).

Stora Enso (2019), Vuosikertomus 2018. <https://annualreport.storaenso.com/>. (haettu 2018, 9.1.2020).

Muut lähteet

- Eettisen kaupan puolesta ry (2015), Tuhannet suomalaiset vaativat avoimuutta yritysten veronmaksuun. <https://eetti.fi/2015/02/23/news-tuhannet-suomalaiset-vaativat-avoimuutta-yritysten-veronmaksuun/>. (haettu 7.2.2020).
- Finnwatch (2015), Valtioenemmistöisten yhtiöiden veroraportit maakohtaiset tiedot edelleen avaamatta. Finnwatch. <https://www.finnwatch.org/images/pdf/Valtionyhtioidenveroraportit.pdf>. (haettu 1.10.2019).
- Finnwatch (2016), Jäävuorta mittaamassa. arvioita monikansallisten yritysten aggressiivisen verosuunnittelun laajuudesta Suomessa. <https://www.finnwatch.org/images/pdf/jaavuori.pdf>. (haettu 20.1.2020).
- Kankare, M., Fortum rahoittaa valtavaa Uniper-hankintaa veroparatiisina tunnetun Irlannin kautta – mikä on ongelma? Talouselämä 14.11.2019. <https://www.talouselama.fi/uutiset/fortum-rahoittaa-valtavaa-uniper-hankintaa-veroparatiisina-tunnetun-irlannin-kautta-mika-on-ongelma/9507a3b0-6d14-4fe6-8357-257e8cc7270d>. (haettu 20.1.2020).
- Tax Justice Network (2017), Paradise lost, Who will feature on the common EU blacklist of non-cooperative tax jurisdictions? <http://datafortaxjustice.net/paradiselost/>. (haettu 29.1.2021).
- Torkkel, Timo (Torkel 2013a), Yrityksen verojalanjälki – mistä on kysymys? Balanssi, 3/2013, 80–82.
- Torkkel, Timo (Torkel 2013b), Miten isot listayhtiöt raportoivat verojalanjäljestä? Balanssi, 3/2013, 60–62.
- Yle Mot (2016), Postia veroparatiisista 22.1.2016. <https://areena.yle.fi/1-1850839>. (haettu 20.1.2020).
- Yle Mot (2019), Veroparatiisit. <https://yle.fi/aihe/kategoria/mot/veroparatiisit>. (haettu 15.10.2019).